

Informativno-političko glasilo
bunjevačke nacionalne manjine

Godina VII Broj 67

Januar 2011. godine

Cina 50 dinara

Izlazi prve nedilje u mjesecu

Izdavač:

NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI
CENTAR” - Subotica

Osnivač izdavača:

NACIONALNI
SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE
MANJINE

v.d. direktora NIU „BIC”

Mirko Bajić

v.d. glavnog i odgovornog urednika:

mr Suzana Kujundžić – Ostojić

Savit novina:

Mirjana Savanov, Nikola Babić, Agneza Rodić
Vojnić, Branko Pokorni, Ružica Parčetić

Tehnički urednik:

Nikola Stantić

Stalni saradnici:

Eva Bačlija, Ana Vojnić Kortmiš, Joso
Poljaković, Desa Kujundžić, Ružica Parčetić
i Saša Bošnjak

Naslovna strana:

Božić

Adresa:

Trg cara Jovana Nenada 15/1,
24000 Subotica
Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@tippnet.rs

Štampa:

Rotografika Subotica

Tiraž:

1.000

Dizajn:

Studio Trid Beograd

Distribucija:

„Štampa sistem” - Beograd, „Press interna-
tional” - Novi Sad, „Futura plus” -
Zemun

Nacionalni savet

bunjevačke nacionalne manjine:

Kancelarija u Subotici:

Trg cara Jovana Nenada 15/5,
24000 Subotica
Telefon/fax: 024 554-881
e-mail: bns.scg@EUnet.rs,
bns.scg@panonn.net

Regionalna kancelarija u Somboru:

Jovana Popovića bb
Telefon/fax: 025 434-059

Poštivana čeljadi,

Potrudili smo se da vam ovaj januarski broj „Bunjevački novina” prispije ranije, taman toliko da vam prvi poželimo: Srećan Božić i Mlado lito!

Želim vam svima sriće i zdravlja, kruva i ruva u Novoj godini. Srića da vas prati u svem što radite i što naumite ostvariti; zdravlje da vas služi; kruva nasušnog da ne budete željni; ruva da imate malo razgaliti i dušu i oči s lipim stvarima. Nuz ova četiri najbitna sastojka života valjdar ćemo lakše pribroditi ovu slideću 2011. godinu, za koju mnogi ekonomski stručnjaci obećavaju da će biti teška. Nije nam prva taka, al bi zdravo volili da je posljednja. Novaca nema pa nema, kandar ji neće biti ni za popis stanovništva, o kojem smo pisali u prošlom broju. No, ako ji ipak odkaleg država uspije nastaći, a popis se ipak održi za koji mjesec, Bunjevcima, ko i ostalim nacionalnim manjinama, ne priostaje ništa drugo neg „gojit prase prid Božić” i poso koji zahtiva i pripreme i vrimenta obaviti kako se može, a ne kako bi trebalo.

Strana 4-5

Strana 7

Strana 8

Strana 9

Strana 10-11

Strana 13

Sadržaj

4-5

Imamo pravo da govor
postane jezik

5-6

Bunjevački govor i za starije
osnovce

7

Novi sjaj kadgodašnjeg
Božića

8

Betlem na pletenom kolaču

9

Stihovi nuz lampaš

10-11

Sliko sam iz srca i duše

13

Kalendar doživio
punolitstvo

14

Nismo smili napuštiti salaše

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u mjesecu donese „Bunjevačke novine” pritplatite se na nji. Godišnja pritplata je 600 dinara (sa ptt troškovima).

Platiti možete na naš tekući račun: 335-16082-21 (Razvojna banka Vojvodine) sa naznakom za pritplatu. Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.

Platiti možete na naš devizni račun: IBAN: RS3533500000008111392; SWIFT: RBV0RS22 sa naznakom za pritplatu (Razvojna banka Vojvodine).

Posli uplate nazovite nas, kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

U SUBOTICI NEZAVISNA KOMISIJA EKSPERATA O POVELJI O REGIONALNIM IL MANJINSKIM JEZICIMA RAZGOVARALA SA BUNJEVCIMA

Imamo pravo da govor postane jezik

U Subotici predstavnici bunjevačke nacionalne manjine dopunili argumente za standardizaciju svog maternjeg jezika

Srbija je Savitu Evrope pridala drugi izvištaj o primeni Evropske povelje o regionalnim il manjinskim jezicima (di spada i bunjevački govor), a Nezavisna komisija eksperata o Povelji trenutno priglada ovaj državni izvištaj, kako bi sačinila izvištaj u kom će se nać detaljne priporuke o tom kako se moć poboljšat situacija s manjinskim jezicima u Srbiji. Ovaj izvištaj će bit pridat Komitetu ministara Savita Evrope, tilu koje moć donet odluku da uputi dodatne uopštene priporuke Vladi Srbije.

Nezavisna komisija eksperata o Povelji o regionalnim il manjinskim jezicima je u decembru boravila u Srbiji, a 8. decembra je delegacija Komisije bila u Subotici, di je, izmed ostali razovarala s predstavnicima bunjevačke nacionalne zajednice u cilju prikupljanja informacija iz prve ruke, koje su neophodne za izvištaj. Bunjevačku zajednicu su predstavljali Blaško Gabrić, pridsidnik Bunjevačkog nacionalnog savita, **Nikola Babić**, podpridsidnik BNS-a, **Nevenka Bašić Palković** i **Mirjana Savanov**, članovi BNS-a.

Nevenka Bašić Palković je, izmed ostalog, iznela prid članovima Komisije da je u periodu od 2008. do 2010. godine, na koji se odnosi ovaj izvištaj, nastavljen ozbiljan rad na sagledavanju pitanja bunjevačkog govora-jezika i da je Bunjevački nacionalni savit, zadužen i za pitanja službene upotrebe jezika i pisma, stupio u kontate sa relevantnim naućnim institucijama u na-

Nikola Babić, Nevenka Bašić Palković i Mirjana Savanov

šoj zemlji, Matici srpskoj, Srpskoj akademiji nauka, ko i instituta Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. Ona je kazala da se pripandici bunjevačke nacionalne manjine još uvijek osićaju „obespravljeno” što se tiće službene upotrebe svog jezika i pisma, te i dalje traće svoja zakonska prava u tom domenu, i da njim se ona ispune na nivou države. Članovi Bunjevačkog nacionalnog savita prinuđeni su da sami pronalaze put do relevantni institucija i subjekata u Republici, da sve inicijative kreću od bunjevačke nacionalne zajednice.

Ko izuzetak Bašić Palković je navela Maticu srpsku i Srpsku akademiju nauka, čiji članovi su učestvovali krajom 2008. godine u etnolingvistićkim i istorijskim istraživanjima o Bunjevcima, započetim 2006. i 2007. godine. U Zborniku izdatom oktobra 2008. godi-

ne, nakon ovi istraživanja objavljene su radovi vrhunski stručnjak ko što su akademik **Čedomir Popov**, **Slavko Gavrilović**, **dr Dragoljub Petrović**, **dr Aleksandar Kasaš**, **dr Saša Marković**, **dr Drago Njegovan**, **dr Mladena Prelić**, **dr Vladimir Đurić**, **Zoran Veljanović**, **Siniša Jokić**, **Mijo Mandić** i **Nevenka Bašić Palković**, **mr Suzana Kujundžić Ostojić**. Ova istraživanja doprinose razrišavanju nedoumice oko standardizacije bunjevačkog jezika i njegove buduće službene upotrebe, a tim i položaja bunjevačke nacionalne zajednice u ostvarivanju prava koja joj pripadaje na osnovu Evropske povelje.

Govorila je i o započetom istraživanju govora Bunjevaca od strane tima lingvista Balkanološkog instituta SANU i Filozofskog fakulteta u Novom Sadu tokom 2009. godine u naseljima Gornji

Tavankut, Čikerija, Bajmok, Ljutovo, Stari Žednik, Mala Bosna, Klisa, Đurđin i Aleksandrovo, ko i u Somboru u naseljima Nenadić, Gradina, Mala Prešta, Krnjajski put i Lugovo. Ova istraživanja triba da se nastave 2011. godine, kad bi bio izdat i zbornik odabrani transkripta razgovora snimljeni 2009. i 2011. godine.

Na kraju svog izlaganja Bašić Palković je kazla:

– **S obzirom da terenska i druga ozbiljna etnolingvistićka istraživanja o Bunjevcima nisu vršena u periodu 1955-2006. kad je došlo do asimilacije i potpunog zanemarivanja Bunjevaca u kadgodašnjoj Jugoslaviji i Republici Srbiji, smatramo da samo stručna istraživanja i spremnost naućni institucija i države da se ukljuće u nji, mogu doprinet ostvarivanju svi prava koja Bunjev-**

cima, ko ravnopravnoj nacionalnoj manjini, pripada je po našim i evropskim standardima.

Mirjana Savanov je iznela podatke o obrazovanju na bunjevačkom govoru, odnosno jeziku. Ona je kazala da je osnovni cilj nigovanja bunjevačkog govora putom izbornog predmeta Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture. Od učenika se očekiva da bunjevački govor upotribe u komunikaciji sa vršnjacima, pri davanju odgovora na postavljena pitanja, da recituju, prepričavaju, proširuju i bogate svoj ričnik novim bunjevačkim ričima. U tom cilju u ovom izvištajnom periodu Bunjevački nacionalni savit je organizovao seminar za pridavače bunjevačkog govora pod nazivom „Ni crno ni belo – program za decu, obrazovanje za prevazilaženje pridrasuda, razvoj tolerancije i otvorenosti za različitosti”.

Kako je dalje kazala Savanov, Bunjevci su još uvijek u situaciji da budu ismivani ili etiketirani zbog svojeg bunjevačkog ikavice. Ovaj seminar nam je pomogao da naučimo kako da se snađemo kad dite, pripadnik bunjevačke zajednice, bude etiketiran i marginalizovan od svojih vršnjaka zbog svog govora. Zatim, Savanov je istakla da je 21. feb-

ruara 2009. godine u Palati Srbije u Beogradu obilježen Međunarodni dan maternjeg jezika di su predstavnicima svi nacionalni zajednica u Srbiji predstavili lipotu svog jezika putom pet ključnih riči koje karakterišu maternji jezik, njegove karakteristike, kulturni i nacionalni identitet. Pridstavnicima Bunjevačkog nacionalnog savita su predstavili lipotu i vridnost bunjevačkog govora, a zatim je dite s ostalom dicom, pripadnicima manjinski zajednica u Srbiji, divanilo na bunjevačkom stihove pisme „Zdravica” Duška Radovića.

U izlagnaju Savanov je iznela podatke o izbornoj nastavi bunjevačkog govora u nižim razredima osnovne škole. U ovoj školskoj godini ova nastava se realizuje u 13 osnovni škula, 12 subotički i jednoj somborskoj, a nastavu pohađa 179 učenika. Za starije učenike osnovne škole realizuje se sekcija pod nazivom Nigovanje bunjevačke kulturne baštine. Sekcije su uvedene jel do početka ove školske godine nije bio usvojen istoimeni predmet za učenike viši razreda. Sekciju pohađa 84 učenika.

– Bitno je istać da pojedini direktori škula, pripadnici hrvatske nacionalne zajednice, još uvijek ne pridaju velik značaj ovom predmetu, posebno u sridinama u ko-

jima žive Bunjevci, di ima i osnova da se realizuje nastava bunjevačkog. Ovaj predmet zanemaruju, ne priznaju, stvaraju pridrasude, ismivaju i veoma teško il nikako ne sarađuju sa Bunjevačkim nacionalnim savitom kad treba da se izvrši anketiranje i upis učenika na bunjevački. Smatramo da bi bilo mnogo više upisani učenika na bunjevački kad bi pojedini direktori osnovni škula omogućili ravnopravan tretman bunjevačkog sa ostalim manjinskim jezicima na teritoriji di Bunjevci žive i di se u velikoj miri aktivno divani bunjevački.

Ona je na kraju svog izlagnaja kazala da od svi nadležni institucija očekiva da spriče stvaranje pridrasuda o bunjevačkom govoru, etiketiranje, omalovažavanje, ponižavanje, nepriznavanje, jel sve ovo nije u duhu vrimena u kojem živimo. Bunjencima pripada pravo da svoj maternji jezik divane i uče ko i ostale manjinske zajednice.

U izvištaju srbijanske vlade o primeni Povelje o regionalnim il manjinskim jezicima, koji je već poslat, napominje se da bunjevčaki govor nije u službenoj upotribi zato što još nije standardizovan. Tu se, med ostalim, kaže da je proces standardizacije u toku, da se vrše istra-

živanja i skupljanja dokumenata koja će poslužiti u standardizaciji i da je pridviđeno da projekat bude gotov 2012. godine. Nakon tog bi uslidila izrada gramatike i pravopisa bunjevačkog jezika, a zatim ratifikacija bunjevačkog jezika ko standardnog jezika bunjevačke nacionalne manjine. Dalje se kaže da se obrazovanje na bunjevačkom govoru ne izvodi u pridškolskoj ustanovi, ko ni u sridnoj škuli, samo se u osnovnim školama u Subotici i Somboru izučava Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture.

Bunjevački govor u sferi javnog informisanja u Srbiji zastupljen je u radio i TV programu, ko i u „Bunjevačkim novinama” i dičijem listu „Tandrčak”, nuz pomoć subvencija Pokrajinskog sekretarijata za informacije, stoji u ovom izvištaju. Bunjevački informativni centar u Subotici izdavač je knjiga na bunjevačkom, i tu je tokom 2008. i 2009. godine objavljeno pet knjiga. Ministarstvo za kulturu je sufinansiralo 2008. godine periodičnu publikaciju na bunjevačkom „Bunjevački kalendar za 2009. godinu”. U izvištaju su navedena sridstva koja su davana od Ministarstva i pokrajinski sekretarijata za izdanja na bunjevačkom govoru, ko i za bunjevačke manifestacije. E. B.

NA SIDNICI NACIONALNO-PROSVITNOG SAVITA SRBIJE ODRŽANOJ 7. DECEMBRA U BEOGRADU

Bunjevački govor i za starije osnovce

Nacionalno-prosvitni savit Skupštine Srbije održo je 7. decembra sastanak u Beogradu na kojem je za Bunjevce dono važnu odluku – usvojio je pridlog nastavnog Plana i Programa za peti, šesti, sedmi i osmi razred izbornog predmeta Bunje-

vački govor sa elementima nacionalne kulture. Nakon objavljivanja u „Službenom glasniku Srbije” priće se na pripremu ovog nastavnog Plana i Programa za njegovu realizaciju u slidećoj školskoj godini 2011-2012. Pridlog nastavnog plana i programa su napravili Ana

Popov, Jadranka Tikvicki, Marija Bošnjak, Nevenka Bašić Palković i Mirjana Savanov.

Taj pridlog je prošo recenziju Pedagoškog zavoda Vojvodine, a zele-no svitlo su dali i Pokrajinski se-

ekretarijat za obrazovanje i Mini-

starstvo prosvete, Odiljenje za niže razrede osnovne škole.

Iz Subotice je sidnici prisustvo-
vo **Nikola Babić**, podpridsidnik Bu-
njevačkog nacionalnog savita, sa
statusom posmatrača, a na samoj
sidnici je dobio pravo od pridsid-
nice Nacionalno-prosvitnog savita

dr Desanke Radusinović, profe-
sora Prirodno-matematičkog fakul-
teta u Beogradu, da odgovara na pi-
tanja i daje pojašnjenja. O tako usa-
glašenom pridlogu nastavnog Pla-
na i Programa članovi Nacional-
no-prosvitnog savita su vodili kon-
struktivnu i iscrpnu raspravu.

Da kažemo da Nacionalno-pros-
vitni savit broji 41 člana iz sfere obra-
zovanja, udžbenika i normativno-
pravne regulative, koja omogućava
izvođenje nastave po Ustavu Repu-
blike Srbije i zakona koje je propisalo
Ministarstvo prosvite, i čini sastavni
dio obrazovno-vaspitnog sistema.

Od najviše akademske institucije
Srpske akademije nauka, profesora
univerziteta u Beogradu i Novom
Sadu, dekana Učiteljskog fakulteta i
drugi učesnika, Bunjevci su dobili
punu podršku za nastavni plan i pro-
gram. Triba istaknut da je ovaj prid-
log usvojen jednoglasno. **E. B.**

POLITIČKI I PRIVREDNI ŽIVOT U SUBOTICI SE TISNO PRIPLIĆU

Šta naš čeka novoj 2011. godini

Politički život Subotice u pos-
lidnje vrime očigledno najav-
ljuje zatišje prid buru. Nije
bilo veći skandala, samo neispun-
jeni obećanja i tušta ogledanja rđa-
vi politički poteza u bliskoj nam
prošlosti kroz sve jačniji privredni
život Subotice.

Tušta je divana bilo o privati-
zaciji „Severa“, privrednog giganta
koji je prija privatizacije zapošljavao
oko 2.300 radnika, a sad ji ima
„čak“ 865. Akcionari „Severa“ u
Udruženju „Nezavisnost“ tuže biv-
šu fabriku i traže isplatu razlike u
zaradi koja zajedno iznosi oko 6,83
miliona evra, a istovrimenu optu-
žuju Vladu Srbije jer je dopuštala
sramotnu kupovinu i neposredno
prija potpisivanja ugovora sa kup-
cima izbrisala ovo dugovanje. Ubr-
zo su stigle nove vesti iz „Severa“,
vlasnici Mirko Kovač i Kristijan
Šmit su odlučili da rasprodaju oko
80% imovine, na šta su akcionari
tražili da se sudskim putem zabra-
ni prodaja i opterećenje imovine.
Sve je na kraju „razjasnio“ Ernst
Bruner, direktor Severa. On je
umesto prodaje najavio dokapitali-
zaciju, te preorijentaciju u poslo-
vanju. Sever je iz akcionarskog pri-
šo u društvo sa organičenom odg-
ovornošću, a prema ričima Bru-
nera „Sever“ će tek doživiti svoje
najsvidljivije dane. Možda će mu ko-
god i virovat, oni koji su tamo zais-
ta doživili lipe dane, sigurno neće.

Kaka će bit sudbina još jednog
bivšeg giganta, „29. novembra“ još
se zvanično ne zna. Agencija za

privatizaciju je zakazala novu pro-
daju, ovog puta „iz stečaja“. Očel
bit „četvrta srića“, vidiće se uskoro.

Čini se da je „Bratstvo“ nikako
najbolje prošlo. Oni su postali dio
„Tatravagonke“ koja ji je kupila za
5,4 miliona evra, a obećanje je da
će uložiti još 3 miliona u „Bratstvo“,
te da neće bit otpuštanja radnika u
naredne tri godine. Ko priživi, di-
vaniće!

I dok se naše fabrike jedva drže,
čini se da gradske vlasti lakše di-
vane sa strancima, kako i ne bi, kad
su u nji i stranski novci. Na Van-
rednoj sidnici Skupštine grada do-
neto je Rešenje o otuđenju građe-
vinskog zemljišta na lokaciji budu-
će poslovne zone u Malom Bajmo-
ku, koje će bit besplatnu dato Priv-
rednom društvu „Nova grupa“ za
fabriku „inovativni tehnologija“. Za
besplatnu zemlju ovi su obećali
da će zaposlit 327 Subotičana i
uložit silne milione. E, sad, očel
pridnost pri zapošljavanju, bar ka-
ko se to po ulici moglo čut, dobit
članovi „te i te partije“ ko kad se
otvaro „Metro“, vidićemo. Ovaka
odluka čelnika je, po običaju, po-
dilila poziciju i opoziciju. „Madžari“
upozoravaju na niz problema,
dok se „napridnjaci“ slažu s odlu-
kom, al traže da besplatne zemlje
bude i za srpske investitore.

Iako su prolitos pala čvrsta obe-
ćanja da će čuveni „Y“ krak umisto
bajke postat stvarnost, od tog će
teško bit štogod. Svatili su to i oni
koji su obećali završetak, pa su po
sistemu „ja reko, ja poreko“, odlo-

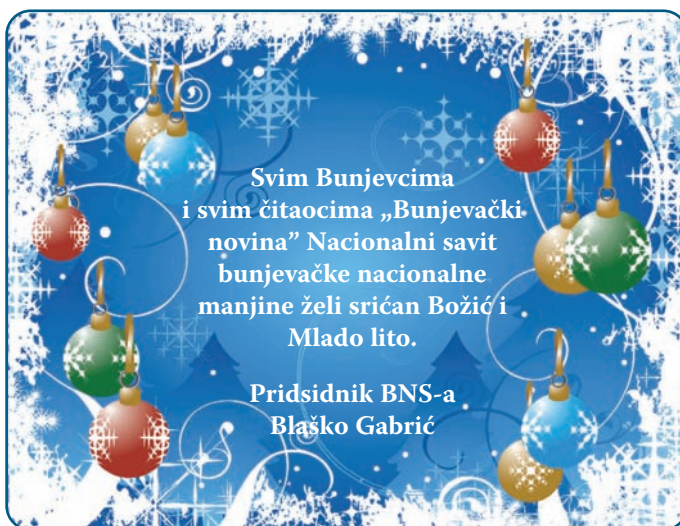
žili završetak radova naredne godi-
ne. Vreme će pokazat očelmo gle-
dat „ja reko, ja poreko, drugi dio“
pa će, matematički kazano „Y“
postat nepoznata „X“.

Politički život Subotice biće još
više obogaćen, u novembru je for-
miran Gradski odbor Socijal-de-
mokratske partije Rasima Ljajića,
čiji pridsidnik Dejan Antić obeća-
va da će se truditi da se privaziđu
razlike izmed bogati i siroti. Za šta
će se zalagat Pokret snaga Srbije
BK, još se ne zna, al v.d. pridsidni-
ka Inicijativnog odbora Igor Voj-
nić Zelić najavljuje da će prvo vidit
šta se desilo sa bivši 1.200 članova
koliko je ova partija imala u Su-
botici do prija dve godine kad je
Gradski odbor ugašen.

I dok se vodi polemika ko je
dobro, a ko loše protumačio infor-
maciju da je Gradska uprava omo-
gućila pojedinim zaposlenim da

sklapaju ugovore o dilu i rade pos-
love slične onima koje svakako ra-
de po opisu radnog mesta i za to u
prvi deset miseci ove godine već
potrošila silne milione, možda je i
najvažnija vist da će se uskoro pri
skupštinskim odbornicima nač
Nacrt odluke o držanju domaći i
egzotični životinja na području va-
roši. Najavljene su inspeksijske
službe koje će obalaziti teren i oštro
kažnjavat prikršioce. Ajd, razumi-
mo da taj zakon vridi za centar va-
roši koji je gušće naseljen. No, ne-
volja je što je, MZ Ker, na primer,
metnuta u istu zonu ko MZ Cen-
tar I, II i III. Eto, dragi nam Ker-
čani, ukoliko imate kaku kokošku,
jel još gore, prase, naplaćaćete se
globe. No, ako i ovi inspektori bu-
du ko i drugi, nevolja će biti manja,
jednu kokošku inspektor u tašku,
pa tiraj dalje!

N. S.

BUNJEVAČKI KULTURNI CENTAR „BAJMOK” ORGANIZOVO ŠESTU IZLOŽBU

Novi sjaj kadgodašnjeg Božića

Po šesti put Bunjevački kulturni centar Bajmok priredio je „Božićnu izložbu”. Ona je postavljena u sali Misne kancelarije Bajmok, a svečano je otvorena 15. decembra. U čelu prostorije dominirala je bogato okićena grana, pored koje je bio postavljen astal ko za Badnje veče, s božićnjakom, zamedljanom rakijom, čorbom od grava, papulom, pečenom ribom, orasima, jabukama, bilim lukom... Na drugom astalu bilo je nekoliko božićnjaka koji su privlačili posetioce svojim višto napravljenim ukrasima. Duž zidova sale, ko i na samim zidovima, bilo je izloženo oko 500 radova, svega što se uklapa u Božić. Tako su se tu našli mali betlemi, božićni vinci, ručni radovi, oslikani predmeti, slike od slame, božićne čestitke od slame i tušta drugi razno-razni ukrasa.

Izložbu je otvorio **Mirko Bajić**, direktor Bunjevačkog informativ-

Bajmočki učenici su recitovali i pivali, a onda su dobili božićne poklone

nog centra i član Bunjevačkog nacionalnog savita, koji je istako vridnost vaki manifestacija u očuvanju kulture Bunjevaca, ko i veliki trud BKC Bajmok u nigovanju kulture Bunjevaca. Gost na otvaranju je bio i **Marko Marjanušić**, potpridsidnik Bunjevačkog nacionalnog savita, pridstavnici Misne zajednice Bajmok na čelu s **Antalom Mojzešom**, podpridsidnik Izvršnog savita ove MZ, zatim pridstavnici Osnovne škole „Vuk Karadžić” u Bajmoku, KUD-a „Aleksandovo”, BKC-a „Tavankut”, KPD-a „Jedinstvo-Eđšeg”, Madžarskog društva „Doža Đerd”, Srpskog kulturnog centra „Nikola Tesla”, Matice Drežničana i Sekcije „Vridne ruke” iz Male Bosne.

Izložene eksponate izradilo je oko 40 izlagača iz Subotice, Palića, Tavankuta, Male Bosne, Stare Moravice i Bajmoka, med kojima su i dica, što je zdravo važno u očuvanju ove tradicije. A kako se kadgod slavio Božić saznali smo u pripovitki **Katice Marganić**, bajmočke glumice-amatera. Sa nostalgijom

Na astalima je bilo oko 500 božićni eksponata

je divanila o kadgod snigom zavijanin Božićima, zdravo ugrijanim sobama ispunjenim slamom, granama, radošću i velikim iščekivanjom rođenja malog Isusa. To je uporedila s današnjim obiluzavanjom Božića koji je bogatiji, al ne s tako dubokim i istinskim osićanijima ko kadgod.

U programu su nastupili učenici

koji pohađaje izbornu nastavu Bunjevački ovor s elementima nacionalne kulture u bajmočkoj osnovnoj škuli, koji pridaje učiteljica **Svetlana Mormor**. Oni su recitovali pismice a na kraju otpivali pismu „Podvikuje bunjevačka vila”. Za učešće u programu dobili su skromne božićne poklone u kojima su bili slatkiši.

E. B.

Pokornić pozdravlja goste

SEKCIJA „VRIDNE RUKE” U MALOJ BOSNI IMALA DVODNEVNU IZLOŽBU BOŽIČNJAKA

Betlem na pletenom kolaču

Ono što je 5. i 6. decembra sekcija „Vridne ruke” iz Male Bosne prikazala na izložbi božićnjaka, bilo je vridnost vidit

U sali Doma kulture u Maloj Bosni na dugačkom astalu pokrivenom bilim čaršapima, bilo je poredano oko 30 božićnjaka, jedan lipši od drugog. A božićnjak je, da podsitimo, pleten kolač zakuvan s milikom, na koji se od tista prave figurice i tako se peče. Positioci na otvaranju izložbe su s divljenom gledali božićnjake, jel to je, ne samo, ispečeno tisto neg čitava scena betlema na njem s još kojekakim likovima. Ovo je šesta vaka izložba, čiji je idejni tvorac i pokretač **Marija Maca Bošnjak**, koja je lanjske godine i izdala brošuru o božićnjacima.

Šta pridstavlja božićnjak i kako je on nasto ispričao je **Alojzije Stantić** prid oko sto posetilaca. On je kazo da krajom 19. pa i početkom 20. vika nije bilo toliko crkava ko sad. U to vrime svaki kršćanin je bio obavezan da prisustvuje sve-toj misi na Božić. A pošto je bilo tušta udaljeni salaša, nisu svi mogli otić na misu. Zato su se naše majke dositile kako da dočaraje taj prizor betlema, kako su naši stari zvali prizor rođenja Isusa u betlemu.

„Kaka lipota!” – bio je to najčešći komentar posetilaca

Božićni astal

One su došle na zamiso da na jedan pleten kolač naprave prizor rođenja Isusa, onako kako je to bilo u Betlehemu u štali. Tako su se na kolačima našli od tista napravljeni zvizda vodilja, koja je pastirma u ono vrime navistila da će se rodit Isus i da slide taj putokaz. Prikazana je Majka božija s djetetom i Svetim Josipom u štali, zatim Sveta Tri kralja koja dolaze da donesu darove novom kralju, pa jasilice i životinje.

Kako je kazo Stantić, ima

jedna razlika izmed tog prizora i onog koji mi, ode, imamo na božićnjaku.

– Ode se med domaćim životinjama prikaziva i krmača sa prasicima, koju znamo da Židovi nisu ili. Naš svit je prikazo tu sve ono što nji okruživa, sve domaće životinje na salašu, zato mi imamo vola s jarmom, krmaču s prasicima, pilež... U tom i jeste velika vridnost tog božićnjaka, i zato je on na ovom astalu za blagovanje imo počasno misto. Božićnjak je tamo na astalu, ispod grane, ostajo do sveta Tri kralja, i

tek onda je bio načet. Kad je kog došo na salaš da čestita Božić, to se nikad nije čestitalo na polju, neg se čestitalo unutra, u sobi, prid božićnjakom. Žene su išle jedna kod druge i vidile su kako je koja napravila božićnjak, pa su jedna drugoj pomagale dok se to nije izrodilo do ovaki današnji božićnjaka. A da je to tako dokazo sam na svitskoj izložbi obrednog kruva 2000. godine u Ulmu, u Nemačkoj, na koju sam odno naš božićnjak. Kad su ga vidili i kad je opisana sva ta pripovitka oko božićnjaka ko eko-loške i teološke vridnosti, dobili smo tušta komplimenata – kazo je Alojzije Stantić i pofalio ljude koji su ovu izložbu napravili i uputio kritiku ljudima iz kulture koji nisu došli.

Posli tog izveden je i kraći program u kojem su nastupili učenici Osnovne škole „Ivan Milutinović” u Maloj Bosni: **Nemanja Sarić**, **Aleksandar Ivić**, **Katarina Ivković** i **Tatjana Ostrogonac**, ko i mlada **Anita Pelhe**, iz Male Bosne, koji su recitovali prigodne pismice, a jednu i otpivali.

Al tu su na astalima med božićnjacima bila i dva čije ukrase su uradili učenici, polaznici izbornog predmeta Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture. Rič je o učenicima škole „Đuro Salaj” i „Ivan Milutinović” u Maloj Bosni, što treba istaknit ko posebnu vridnost ove izložbe. Jel, na mladima svit ostaje.

E. B.

„MENI SALAŠ BILI FALI” I „SNAŠ KATA NA MRGINJU” U SOMBORU

Stihovi nuz lampaš

U četvrtak, 9. decembra u Bunjevačkoj kući u Somboru održano je drugo književno veče. Ovog puta „Bunjevačka matica” je predstavila jednu od najpopularaniji bunjevački pisnikinja, Gabrijelu Diklić

Književno veče **Gabrijele Diklić** otvorila je podpridsidnica „Bunjevačkog kola” **Aleksandra Medurić Kalčan** i to stihovima: „Gabijela naša, mila”, nakon čega je svoje zadovoljstvo gostovanjem u Somboru izrazio podpridsidnik Bunjevačke matice **Ivan Skenderović**. O Gabrijelinoj prvoj zbirci pisama „Meni bili salaš fali” par riči kazo je **Stipan Šarčević**.

Izrazito ladno i vitrovito veče proteklo je u toploj, emotivnoj atmosferi koju su podkripila Gabrijelina sićanja na bili salaš ditiñstva i mladosti. Upalit lampaš na astalu

Učesnici i domaćini književne večeri u Somboru

rasvilitio putove i sićanja. Nizali su se stihovi, sićanja, a suze „ko rosa

na ranom višnjinom cvatu” zastaklile svako oko.... Teško niz grlo silazi uspomina što pečat mladosti u srce obiluži. I oči publike zasijale sićanjima na niki bili didin jel baćin salaš.

Gosti književne večeri **Ana Popov**, **Alisa Prčić** i **Stipan Šarčević** su somborskoj publici pročitali svoje pisme napisane na temu salaša.

Osvrt na roman „Snaš Kata na mrginju” i njegovo nastajanje dala je **mr Suzana Kujundžić - Ostojić**. Odlomak iz romana, mono-dramu „Snaš Katine mengule” divanila je **Katica Marganić**. Somborci su već imali priliku uživati u liku snaš Kate al i u dila „Snaš Kata u varoši”. I ovog puta Katica Marganić je pridobila simpatije i aplauze publike za svoju izuzetnu glumu.

Gabrijela Diklić i Stipan Šarčević

Na prigodnom koktelu publika je prilazila i čestitala Gabijeli dileći s njom svoje uspomine na salaše i mladost. Bilo je ovo posebno veče i za Somborce i za publiku.

R. P.

I GLUMA I SLIKARSTVO

Dvi rođake, sestre od ujaka i tetke, osim zajedničkog rodnog mista Bajmoka imaje još jedno zajedničko - ljubav prema umitnosti. Dok je Katica Marganić svoju naklonost slikarstvu i glumi ovikovičila radovima i ulogama u amaterskim krugovima, njezina sestra od ujaka, Ljiljana je završila Dramski studio pri SNP (Srpkno narodno pozorište) u Novom Sadu i profesionalno se bavila glumom sve do odlaska u penziju. Njezina glumačka ostvarenja i nagrade ostala su u sićanjima publike jel se Ljiljana, nakon odlaska u penziju, opridilila drugačijim interesovanjima. S naročito lipim sićanjima, Ljiljana ističe svoju ulogu, TV-seriji „Boltine zgrade i nezgrade” koja je, prije više od 30 godina snimljena na bu-

njevačkom jeziku. Danas, Ljiljana ko instruktor-trener joge sa svojom grupom obučava i drži časove vežbi ove tradicionalne „filozofije sadržajnog življenja”. Ljiljana je pripoznala i svoje likovne sklonosti pa se u slobodno vrime bavi slikanjem. Njezine slikarske radove očekivamo na Božićnoj izložbi u „Bunjevačkom kolu”.

U BUNJEVAČKOJ MATICI OTVORENA SAMOSTALNA IZLOŽBA SLIKA BUNJEVAČKOG UMITNIKA PAVLA BLESIĆA

Sliko sam iz srca i duše

UBunjevačkoj matici je 7. decembra otvorena samostalna izložba radova somborskog slikara **Pavla Blesića**, kako je naglašeno, jednog od najznačajniji bunjevački likovni umitnika. Izložba nosi naziv „Tempus fugit” – „Vrime teče”. Sala Bunjevačke matice, organizatora izložbe, bila je puna posetilaca i poznavalaca likovne umitnosti.

Ovaj slikar je završio Državnu trgovačku akademiju, Učiteljsku škulu, studirao je slikarstvo na Višoj pedagoškoj školi u Novom Sadu i istoriju umitnosti na Filozofskom fakultetu u Beogradu, a član je i ULUS-a. Na slikama izloženim u Matici teme su stare kapije, satovi, fasade koje svojom bogatom pričom okupiraju posmatrača.

Prija samog otvaranja izložbe

somborskog slikara i skulptora smo ga zamolili za izjavu za naše novine. Pitali smo ga za neobičan portret u ulju **Ambrozija Boze Šarčevića**, koji je zauzimao centralno mesto na izložbi, kako ga je naslikao.

– Čito sam knjige o Bunjevcima, o njegovom poriklu i mentalitetu, i znam ličnosti koje su zaslužne za taki jedan emotivni pristup i politiku u ono vrime koja je išla u prilog Bunjevcima. **Ambrozije Šarčević** je jedna od ti ličnosti med najznačajnijim Bunjevcima, tako da mi je to bio motiv da ga naslikam.

Sve vaše slike imaju patinu prošlosti?

– Zakon života je jednak za sve, vrijeme prolazi (tempus fugit), sve sam kazo već u nazivu iz-

Blesić je Ambrozija Šarčevića nasliko ko bunjevačkog velikana

ložbe, i ovo što vidite na slikama to su stare kapije, stare fasade koje su kadgod bile drugčije, a

sad su pod zubom vremena i prihvataje taj zakon prolaznosti.

Imate niku posebnu naklonost prema tim starim kapijama, fasadama...?

– Kako da ne! Za mene je lipo ono što je istorija stvorila, a nova i lipo okrećena fasada me ne interesuje, nego ono što je vrijeme učinilo na toj fasadi. Tako da sam napravio jednu seriju slika na temu sata, kameraša, vremena i prolaznosti, tog kod zakona prolaznosti.

Uvodnu rič na otvaranju izložbe je kazo **Ivan Sedlak**, pridsidnik Bunjevačke matice, ističući da je Blesić za više od 60 godina umitničkog rada uradio velik broj slika i skulptura, pridsstavio se na velikom broju samostalni i zajednički izložbi, primio velik broj nagrada i priznanja i doživio da bude priznat u zemlji i inostranstvu.

– Organizovat izložbu za jed-

Pavle Blesić, Ivan Sedlak i Sreto Bošnjak

nog vako velikog umitnika je izuzetna čast i odgovornost za nas u Bunjevačkoj matici. Nadam se da su ove lipe prostorije Matice, di je sačuvan duh stare arhitekture i drvena vrata s početka 20. vika, pogodne da malo zaustave vrime koje teče, ko što čine i slike Pavla Blesića, koje čuvaje od zaborava stare kapije sa zgrada Ravangrada, dila starog Sombora. Drago nam je da postoji jedna taka veza izmed prostora i eksponata umitnika.

Potom je o radu Pavla Blesića divanio **Sreto Bošnjak**, likovni kritičar koji dugo godina prati njegovo stvaralaštvo. Izmed ostalog, on je kazao:

Poštivaoci rada Pavla Blesića došli u velikom broju na otvaranje izložbe

Lozan Kujundžić pridaje Blesiću poklon-sliku

KOMPLIMENTI SLIKARU OD SLIKARA

Ivan Šarčević, slikar:

– Ovo je jedna fantastična izložba. Poznajem radove Paje Blesića i imo sam izuzetnu čast da sa njim izlažem tri miseca u Madžarskoj lanjske godine. Svako ko nije došo na ovu izložbu mnogo je izgubio. Ja radim štogod drugo neg Pajo, al ovo triba vidit. Različite stilove radimo, ali se izuzetno dobro slažemo i uvažavamo. Zajedničko nam je i to što smo obadvoje Bunjevci i drago mi je što je došlo vrime da možmo kazat da smo Bunjevci.

Marija Gabrić, slikarka:

– Impresionirana sam ovim delima koja su različita od mojih. Drugačiji je pristup radu, drugačije je videnje. Ne poznajem Blesića, nikad nisam imala sreću da budem sa njim u nekoj koloniji ili drugde, ali znam za njega i njegove slike. Naročito bi volela da imam ovu sliku (slika stare kapije), ona kao da je trodimenzionalna. Volim takve slike gde naslikano kao da možete uhvatiti rukom.

– Zapanjen sam koliko sve njegove slike deluju svečano. Jedan stari sat, zid, il kapiju naslika tako da slika deluje kao pesma i da ona zaista ima svečani karakter, da je ona kao molitva.

I sam umitnik Pavle Blesić se obratio publiku.

– Ono što mislim ja to naslikam. Zafalio bi se Bunjevačkoj matici koja je organizovala ovu izložbu, zafalio bi se kritičaru što prati moje izložbe i vama koji ste došli na otvaranje ove izložbe i time pokazali interes za moje likovno stvaralaštvo. Ovo što sam nasliko, nasliko sam iz srca i du-

še, taj potencijal koji u sebi nosim sam iskazo.

Tad je Blesić i zvanično poklonio Bunjevačkoj matici potret Ambrozija Šarčevića u ulju, pridajući je Ivanu Sedlaku. On se zahvalio na ovom vridnom poklonu i podsatio da se ovo dešava da dan Svetog Ambrozija i u godini kad je Bunjevačka matica obilježila 190 godina od rođenja Ambrozija Šarčevića, što ima posebnu vridnost.

Na samom kraju svečanog otvaranja izložbe **Lozan Kujundžić** je slikaru Blesiću poklonio njegov portret - grafika.

B. E.

GOSTOPRIMSTVO DICI S KOSOVA

„Dobra vila” u Somboru

Tri nezaboravna dana druženja i novi saznanja za dicitu s Kosova u Somboru. Med domaćinima bilo je i UG „Bunjevačko kolo”

U okviru humanitarno-edukativno-promotivnog projekta „Dobra vila” kojeg je organizovala Medijska produkcjska kuća Emissia d.o.o. iz Sombora, med učesnicima projekta bili su OŠ „Avram Mrazović”, Muzička škula „Petar Konjović”, GKUD „Ravangrad”, gradska uprava grada Sombora i Udruženje građana „Bunjevačko kolo”. Nosilac ove akcije bila je Vila „Kronič”, koja je svoj dicitu obezbedila besplatno noćenje, doručak, druženja i partije-igranke za sve učesnike.

Prvi projekat „Dobre vile” bio je pružanje gostoprimstva i organizovanje trodnevne besplatne ekskurzije za dvadesetak učenika od 5. do 8. razreda iz dve osnovne škole s Kosova iz okoline Kosovske Mitrovice.

Cilj ovog projekta je bio afirmacija svi oni, pomalo zaboraviti vrijednosti koje jednu zajednicu pomažu i podižu novim idejama, kreativnošću, humanošću i pozitivnom energijom.

Tako je svako dicitu dobilo svojeg domaćina, s kojim je u tri dana provodilo organizovane posite kulturnim ustanovama, muzejima, galerijama, eko radionicama u Baračkoj, zoo vrtu u Kolutu, etno kući u Bačkom Monoštoru, dida Hornjakovom salašu...

UG „Bunjevačko kolo” je sa svojim mladim tamburašima, TS (tamburaški sastav) „Somborski bečari” dočekalo goste, koji su uz zvuke tamburaške pisme po prvi put kročili na vojvođansku ravnicu. Kako su sami divanili, tambure baš i nisu imali prilike slušati, al u autobusu do Sombora učili su tekst pisme „U tom Somboru”, na rastanku ova pisma pisala se uz zagrljaje i suze. Program dočeka nastavljen je

nastupom plesni grupa, fintes-aerobik tačaka, nastupom dičijeg hora „Vojislav Voja Ilić” i koncertom orkestra „Amadeus” Muzičke škole „Petar Konjović”.

Tri dana druženja ispunjena do poslednjeg minuta brzo su prošla. Odigrane su prijateljske fudbalke utakmice, igra se stoni tenis, obilazili spomenici kulture... pa ni kiša drugog dana druženja nije zdravo smetala.

Treći dan druženja proveden je na dida-Hornjakovom salašu. Dica su tad, niki po prvi put, čuli i vidili salaše. Najmlađi članovi UG „Bunjevačkog kola” izdivanili su malo o istorijatu Bunjevaca, salašima i „Bunjevačkom kolu”, a onda zajedno sa svojim drugarima iz GKUD-a Ravangrad prikazali kako su se kadgod na salašima dica učila bunjevačkim igrama. Bio je to prikaz „Alaj rano zašuštila svila”, već više puta visoko ocinjivan na folklornim takmičenjima i prikazima izvorni dila po Vojvodini. Bila je to prilika da se gostima sa Kosova prikaže i sva lipota bunjevačke narodne nošnje i običaja.

Nakon svečane bunjevačke nediljne užne, kojom su bili poslužiti na dida-Hornjakovom salašu, mališani su priznali da njim se zdravo sviđa čorba od morke, iako o toj tici i nisu dosad ništa znali. „I soso-vi su zdravo inetresantni kremovi, iako ne spadaju u slatkiše”, kazali su. Pravi slatkiš i poslastica stigla je u vrućoj slatkoj bundevari, pa ko bi joj odolio?

Posli užne, odmor i rekreacija bila je u velikom okupu salaša, di

Somborci na tri dana ugostili prijatelje s Kosova

su dica igrala fudbal i jašili konje. Radionice slikanja i slamarenja bile su pravi melem i odmor posli trčanja po avliji.

Veče i oproštajna igranka brzo je stigla. Brojni sponzori dodili su lipe poklone dicitu sa Kosova od patika, sportske opreme, školskog pribora, liciderski srca... Pridsidnik UG „Bunjevačkog kola” **gosp. Josip Bošnjak** je u ime Kola poklonio direktoru i škuli sa Kosova slamsku umetničku sliku. Najbolji mladi muzičari, gimnastičari i pivači ulipšali su ovo poslednje veče u Somboru. Vršnjacima sa Kosova opet su zasvirali „Somborski bečari” a kad su bečari zaminili tambure gitarama, u novom zabavnačkom maniru, predstavili su se ko „Nebeski anđeli”. Cila sala pivala je stari dobri „rock and roll” i svi u glas - „Moji su drugovi biseri rasuti po cilom svitu”, „Igra roken-rol cila Jugoslavija”, „Amsterdam”...

Niki novi klinci vole tambure koliko i gitare, pivaje, druže se i ne znadu za granice.

A taj internet, čudo novijeg doba, nigovaće nova prijateljstva i sačuvati od zaborava vako lipo trodnevno druženje.

Tamburaški sastav „Somborski bečari”

Ovi derani za sebe kažu da su najmlađa (i najslađa) tamburaška banda u Somboru. Zajedno sviraje svega četiri miseca a planiraje još dugo, dugo da se druže s tambrurama. Prvi primaš je **Ilija Lovrić**, on je i najstariji, sridnjoškulac je u Sridnjoj ekonomskoj škuli u Somboru. Bas primaši su **Marko Parčetić**, VIII razred, **Milan Kovač**, u sridnjoj poljoprivrednoj škuli sidi u klupi sa begešarom **Andrejom Nadfeješom**. Za kontru je zadužen **Vladimir Parčetić**. Druže se i sviraje, kako kažu, kad god stignu u prostorijama UG „Bunjevačkog kola”. Imaje velike želje i snove, kad su u pitanju tambure al i gitare, jel kad skinu tambure rado uzimadu i gitare i zasviraje zabavnjake ko grupa „Nebeski anđeli”. Za svoja znanja zafalni su svojim nastavnicima u Muzičkoj škuli „Petar Konjović” a to su nastavnik gitare **Zlatko Kamerer** i nastavnik tambure **Đuro Parčetić**. Već su postavili i svoj profil na fejsbuku i tako, kažu, imadu kontakte sa mnogim tamburašima i svojim obožavaocima, svojim drugarima. **R. P.**

U SKC „SVETI SAVA” PRIDSTAVLJEN BUNJEVAČKI KALENDAR

Kalendar doživio punolitstvo

Srpski kulturni centar „Sveti Sava” bio je u sridu, 15. decembra, domaćin promocije Bunjevačkog kalendara za prostu 2011. godinu. Ovogodišnje izdanje nastavak je tradicije, sad već, dugačke osamnajst godina, a ovaj put izdat u saradnji s Bunjevačkim informativnim centrom.

– Prvi kalendar je izašao još za 1994. godinu, a bio je to reprint raniji izdanja. Svako dalje izdanje je donosilo štogod novo. Trudili smo se da kalendar obogatimo događajima iz savremenog života, al i da uvijek pratimo istorijsku liniju koja je utvrđivala ko smo, odakle smo, da smo ode svoj na svome – kazao nam je Miroslav Vojnić Hajduk, urednik izdanja.

I ovog puta su se u Bunjevačkom kulturnom centru Subotica trudili da unesu štogod novog.

– Uspili smo da u kalendar metnemo sve bunjevačke institucije, sem Bunjevačke matice i KUD „Bunjevka”. Svi su poslali svoje priloge i na taj način obogatili kalendar da on bude pravo naš, bunjevački. Izdanje je zaista bogato, pa se nećemo iznenaditi ako se ponovo desi da nam vrlo ufriško nestane kalendara. Njega smo naminili Bunjevcima, al i svim ostalim, brez obzira na viru i naciju – nastavio je Vojnić Hajduk.

Pridstavljajući ovaki publikacija

ZNAČAJ KALENDARA

– Bunjevački kalendar koji je doživio svoje osamnaesto izdanje je izuzetno značajan, ne samo za Bunjevce, već sa sve iz naše zajedničke sredine – kazao je Milan Marodić u ime domaćina prilikom pozdravljanja izdavača i gosti.

Miroslav Vojnić Hajduk, Mirko Bajić, Nevenka Bašić Palković i Stevan Nemet

značajno je i za promociju samog Bunjevačkog kulturnog centra.

– Važno je da se zna da se ne bavimo samo plesom, već da ozbiljno radimo i na drugim poljima, med kojima je i izdavaštvo. Veliki je značaj ove knjižice, a to će posebno moć potvrditi naši Bunjevci priko granice. U vrijeme kad nisu imali ni jedno izdanje na ikavici, samo su oni znali šta im ovaki kalendar pridstavlja – naglasio je urednik Bunjevačkog kalendara.

Na promociji Bunjevačkog kalendara pristunima se prvo obratila Nevenka Bašić Palković. Tom prilikom se zafalila svima koji su došli, al i domaćinima čime je potvrđen ispripleten i vikovni suživot dva naroda.

– Ode se uvijek osjećamo ko kod svoje kuće, jer smo „braća uvijek i uvek zajedno” – kazala je izmed ostalog Nevenka Bašić Palković, a potom i nastavila:

– Pridstavljajući kalendara je štogod izuzetno, jel je baš kalendar jedna od najstariji bunjevački izdanja, prvi je izašao još 1868. godine. Dugo nam nisu dali da štampano ni jednu bunjevačku rič, pa je zato i sad zdravo bitna svaka promocija naše riči. Čak i danas, posli toliko godina, ima

oni kojima možda i nije drago da se čuje bunjevačka rič. Jedan od zadataka ovog kalendara je da se Bunjevci pridstave, da se vidi koliko ima zajednički korena, pogotovo s braćom Srbima koji su često bili velika podrška bunjevačkom narodu.

Kako je istako Miroslav Vojnić Hajduk, osamnajsto izdanje obilazio je i povratak kadgodašnjeg tehničkog urednika i saradnika Stevana Nemeta. Upravo je Nemet izdivanio da je inicijativa za izdavanje kalendara počela i prija 1993. godine.

– U ovi osamnajst knjiga smo uvijek pokušavali da budemo objektivni, al i da pronademo što više istorijski činjenica, da ji izvučemo na svitlost dana. Ovog puta smo probali da na jednom mistu ujedinito sve Bunjevce. U tom delimično i uspivamo, sve je više i više institucija, a nisu bili samo oni koji nisu tili. Trudimo se da svake godine budemo bolji, pa se isto tako nadam da će te institucije bit uključene naredne godine.

Nakon sedamnajst godina izdanja, u punolitoj godini Bunjevački kulturni centar je dobio pomoć u vidu suizdavača – Bunjevačkog informativnog centra.

– Bunjevački informativni centar je formiran za zadatkom da informiše na bunjevačkom jeziku. Iako je dosad uglavnom BIC bio poznat po izdavanju „Bunjevački novina”, radimo na svim poljima. Tu su i radio emisija i internet domen, ali i izdavaštvo. Pomoćemo bar toliko da projekat izdavanja Bunjevačkog kalendara više ne bude pod znakom pitanja zbog finansija. Da kalendar nastavi kontinuitet i doživi duboku starost – istako je Mirko Bajić, direktor BIC-a, obračunjujući se prisutnima.

Upravo se na njega nadovezo Blaško Gabrić, pridsidnik Bunjevačkog nacionalnog savita.

– Primio sam se da budem pridsidnik Bunjevačkog nacionalnog savita sa željom da u „podiljenom carstvu” ujedinito sve Bunjevce. Moramo bit zajedno, a sad su već svi svatili da je samo tako moguće borit se za Bunjevce. To se lipo vidi i u kalendaru, jel su u njega uključene skoro sve naše institucije. Koje nisu, cigurno će bit nagodinu – kazao je Gabrić.

Promociju kalendara ulipšali su članovi Bunjevačkog kulturnog centra Subotica, al i učenici OIŠŠ „Žarko Zrenjanin”. N. S.

IZ ŠTAMPE IZAŠLA ZBIRKA POEZIJE STIPANA ŠARČEVIĆA „NAPUŠTENI SALAŠ” U IZDANJU BUNJEVAČKE MATICE

Nismo smili napuštiti salaše

U izdanju Bunjevačke matice krajom novembra iz štampe je izašla druga zbirka poezije **Stipana Šarčevića** na bunjevačkom jeziku pod naslovom „Napuštteni salaš”. Zbirka je promovisana 30. novembra na tribini „Večeri utorkom” Bunjevačke matice. To je bio povod da sa autorom prodivanimo za „Bunjevačke novine”.

Stipan Šarčević je u ovu zbirku uvrstio pisme koje su nastale posli 1995. godine kad je izdao prvu pod naslovom „Jablani ravnice”.

Autora smo pitali šta je tio poručiti ovom knjigom jel ona zadire u ranu bunjevačke kulture.

– Svaka pisma ima svoju poruku, a za sve važi osnovna poruka da smo ko građani, ko ljudi ravnice vrlo pogrišili što smo napuštiti salaše, te oaze poljoprivrede i života. Ne samo iz estetski razloga, neg iz klimatski i ostali razloga, i poodlazili u varoš. To nas je prominilo u onom smislu da smo izgubili naš salašarski način življenja i razmišljanja.

Šezdesetsedmogodišnji Stipan Šarčević, sad penzioner, i sam je rođen na salašu izmed Male Bosne i Ljutova, di je živio do odlaska u sridnju škulu u Sombor.

– Jako se razlikuje način življenja na salašu, u šoru i u selu. A ja bi reko da nema lipšeg načina življenja od salašarskog. Nema lipšeg spoja čovika i prirode od onog kad živite na salašu. Jel čovik se identifikuje sa tom ravnicom, koja je često puti i gruba, al ima i niki senzibilitet koji mož osititi samo onaj ko živi tamo. Tu poruku sam želio prinet, da triba doživiti taj život na salašu. Sad se on mož doživiti uglavnom u pismama. Mož kogod kazat da

Stipan Šarčević izdao novu knjigu „Napušten salaš”

je to nostalgичno, a ja bi više reko da je to opominjuće. Nismo tribali ostaviti salaše već ostati na njima, al, naravno da su se tribali i graditi putovi i sve ostalo što spada u komunalnu politiku. Teško je živiti na salašima, pogotovo kad ta ravnica zablatnjava. Dakle, niz razloga ima zašto su se salaši napuštali, i zašto se nije ostalo.

Šarčević pored poezije piše i prozu. Upravo je završio s pisanjem zbirke kratki pripovetke, isto na bunjevačkom jeziku, a dal će se i kad objaviti, o tom je, kaže, još rano divaniti.

– Kroz pripovetke sam pokušao ići od svoji najraniji sićanja tamo digod posli oslobođenja, počev od obaveznog otkupa, formiranja zadruga, pa do današnji dana. Ima jedan dio u kojem su na humoristički način ispričana doživljavanja Mande, Kate i Blaška,

gubljenje bunjevački običaja, pa ono što nam je dono razvoj i demokratizacija, dakle, njevo doživljavanje tog na humoristički način. Nisam koristio istorijske podatke, to su podaci koje sam slušao od ljudi, il koje sam doživljao il vidio. Daklem, to su moja viđenja, al pripovetke nisu autobiografske.

Stipan Šarčević je u penziji, al, kako kaže baš i nema tušta slobodnog vremena, jel pored pisanja bavi se duhovnim savitovanjem, jel je posli odlaska u penziju završio Teološki fakultet i dobio zvanje dušebrižnika. Ta savitovanja radi i priko Interneta.

– Od šeste godine sam stalno bio u kulturno-umetničkim društvima, više interpretator u dramskoj i folklornoj sekciji, neg što sam piso. To što sam piso u sridnjoj škuli ljubavna pisma i pisme i ne računam, iako je to bila ini-

cijalna kapisla za kasnije bavljenje pisanjom.

Želio je u novinare, a oči je u sasvim drugom smeru, završio je sridnju poljoprivrednu škulu, a posli je usmiren u društveno-politički rad. Bio je dva mandata na plaćenju funkciji u Komitetu omladine i tu je, kaže, davo sve od sebe da ispuni očekivanja. Posli tog „gurnut” je u privredu.

– I umisto da sam oči u novinare kako sam tražio, bio sam samo honorarni dopisnik „Subotički novina”, Radio Subotice i „Dnevnika”. Dakle, ja sam stalno piso. Al kad sam krenio 1972. godine u privredu onda sam pristo s bilo kakim pisanjem jel sam tu bio zdravo angažovan, bio sam na tušta radni mesta i radni organizacija, sve do direktorskog mesta. Najdulje vremena sam provo u „Palmi”.

Jedno vreme Šarčević je bio nezaposlen, onda je obolio i oči u invalidsku penziju. Posli odlaska u penziju desio se raspad Jugoslavije, i onda je Šarčević svoje buntovno raspoloženje počeo zapisivati. Uključio se u Književni klub Subotica i 1995. godine dobio „Zlatni prsten” na „Jupoet festu” u Subotici, kad je i objavio prvu zbirku pisma. Kad je počeo rad na obnavljanju rada Bunjevačke matice **Marko Peić** ga je pozvao da se uključi. Sad je član Matice i pridsidnik Odbora za književnost Matice.

Šarčević za sebe kaže da je srićno oženjen već više od četiri desetleća, ima dva ćeri, jedna živi u Nemačkoj, a druga u Švedskoj. Ponosni je dida tri unučeta. Zafaljuć skajpu i Internetu svaki dan je u kontaktu s njima. S kompjuterom se druži svakodnevno i pišuć svoje pisme i pripovetke. E. B.

BOŽIĆ MOG DITINJSTVA: Ana Vojnić Kortmiš

Brez grane ni kolači nisu mrišili

Rođena sam u bunjevačkoj porodici, na salašu kod Ma-le Bosne, di sam završila i osnovnu škulu. Roditelji su mi bili zemljoradnici i imali su nas pet cura, ja sam bila treća po redu. Ko svi Bunjevci slavili smo sve svece, a ja ko dite najvećma sam se radovala Božiću, kojeg smo malo skromnije al zdravo svečanije i veselije slavili, neg danas.

Naše domaćice su još u lito počele pripravljat za Božić. Nasušili se voća, nabralo se maka, grava, luka bilog i crnog i zeleniša. Odranili smo pileža i gusaka, a mama je uvijek kazivala da imamo za Božić. Kad dođe Sveta Luca posijemo žito u kake šoljice, a ukrase za granu smo sami pravili od artije, i isprija se ispeku sitni slatki kolači. Sićam se godina kad smo ili crni i kuruzni krut, al za Božić se sačuvalo malo bilog brašna s milikom, pa dok se ne krene, pravili smo od tista betlem i druge figure za božićnjak.

Kad se smrkne bačo unese navijak lipe čiste slame u sobu i prvi čestita Badnje veče. Na astal se metne bili čaršap, u pročelje nakićena grana, ispid grane božićnjak, zeleno žito, ora, jabuka bilog luka i koja suva šljiva. Kad se svi skupimo zapali se svića, pa svi zajedno na glas

Ana Vojnić Kortmiš

izmolimo Očenaš. I počme toliko čekana večera. Bačo uzme zamedljanu rakiju i nazdravi: „Da da Bog da svi u srići i zdravlju dočekamo i drugo Badnje veče”. Jednu jabuku rasiće na toliko skriški koliko nas ima za astalom. Prvo smo umakali u med bili luk, orase i jabuke.

Na astal su pomećani bili porcelanski pladnjovi iz koji se ilo samo na Božić i Uskrs. Gra čorba zapržena s malsom i pleten kolač, nasuvo sa sirom, makom, i gube, a sićam se da je kojikad bilo i ribe, što

ja ko mala baš nisam volila čerez koščurica. Posli smo ili ora, jabuka i suvo kuvano voće. Svi smo bili veseli, posidamo na slamu pa smo pivali božićne pisme, i svi smo budni čekali ponoć, a ko je mogo išo je u crkvu na ponoćnicu. Jednu jabuku smo spuštili u bunar.

Otac u ponoć da ist josagu, konjima, kravama i ovcama. Kad prođe ponoć više se nije postilo, ila su se paća i mekanog kolača. Na prvi dan Božića kuvala se svečana užna i pekla pečenica, guščija, pučija i

svinjska. I sitni slatki kolači i sušena pogača, gurablice i arbanski listovi. Poslipodne sam išla kod drugarica da vidim njev Božić, a one su dolazile kod nas, al meni je naš Božić bio najlipši.

Jednog se Božića najviše sićam. U petak prid Božić roditelji su išli u varoš na koli da prodađu guske, pileža i drugo što je bilo za prodaju, a da kupe granu i još kojišta. Ja sam gledala za njima dogod sam ji mogla vidit. Kad su se vratili ja sam oma istrčala prid nji, mama mi dodala punu kotaricu što su nakupovali, a ja pitam, di je grana? Oni mi kažu, nema u svoj varoši da se kupi. Ja sam se rasplakala, kaki će bit Božić brez grane!?

Sutradan su pripravljali meso što će se kuvat i peč, a meni je to sve izgledalo brez veze, na polici sitni kolači, a ja ji ni ne gledam. Uveče kogod pokuca na vrata, a kad je ušo vidim jedan ujo dono granu iz Tavankuta. Sva je soba zamrišila, a ja sam se zdravo obradovala. Ta grana je meni bila najlipša i od oni prija a i posli. I sitni slatki kolači su mi oma zamrišili. Taj Božić sam tako ubardala, jel mi je bio najlipši od svi drugi. Iako je prošlo tušta godina, neću ga zaboravit dok sam živa.

E. B.

BOŽIĆ MOG DITINJSTVA: Marga Repac

Unosila sam slamu sa čičom

Odrasla sam u Tavankutu, na salašu u Vuković kraju. Najviše se sićam da sam ko dite unosila slamu sa čičom (tatom) u sobu. Otac me podgovori, idi pitaj mamu, možmo nosit slame u sobu. A pošto smo imali pa-

tos u sobi, nije bila zemlja, mama i oće i neće, al čiča je to zdravo volio. Onda ja pitam mamu, a ona, ajde, mož. Posli idemo do guvna di je bila slama, i čiča s ključom za slamu iz sride izvlači čistu slamu, a ja skupljam. Onda on meni vrengijom ve-

že snopić na leđa, a on, bio je visok dva metara, ponese velik snop, ne vidiš ga kako nosi. Ono već veče se približava, sunce zalazi, snig škripi, čuješ vrane kako lete, dolazi Badnje veče. U sobu kad uđemo prostremo slamu, onda već i mama po-

mogne. Slama, koju smo uneli u sobu, je bila tako visoka da stoc kad zadiješ u nju ona je ravna sa sidištem. Peć se ložila cio dan, pa se slama ugrije. A prija večere čiča izade napolje pa pod dudom ispid kuće u niko gvožđe, koje je zvao pran-

gija, nakljuka baruta i puca.

Oko četiri sata čiča je soncama išo na stanicu u Skenderevo, ako je bio radni dan, da dočeka sestru i brata, koji su išli u škulu u gradu. To su bila velika sonca, za nji desetak. Kad dođu slidi večera. Granu smo imali, kitili smo je sa caklenim kugljama, salon šećerom i ukrasima koje smo sami pravili: sikli smo mrežice od papirni salveta u čega se mećo or u srebrnom papiru. Sićam se, bilo je kupit od ora lupinja, u njem jaganjci, pa anđela od krep papira. Uveče je otac na primici sviro božićne pisme. Te noći se spavalo na slami, pored peći. A lampaš metnemo visoko na peć da bi svitlost padala na granu, tako da se ona onako nakićena samo caklila.

Posli večere kaže otac, sad će

vam mali Isus donet štogod ispod astala. Mi tako dobri, samo čekamo, a on sveže tanak konac za zvonice na grani da mi ne vidimo, i onda samo uzme pa povuče i zvonice zazvoni, a mi poskaćemo da vidimo poklone. Jednog se poklona zdravo sićam, brat je dobio cveter, a sestra i ja smo dobili valjane zimске čorape, ja lilave a sestra sive. Znam da je otac kazo mami, ja ću ić u Bajmok, a ti njima nacrtaš stopalo. Tako su nam i cipele kupovali, nisu nas vodili sa sobom. To je bilo štogod. Kad ustaneš ispod dunje onako vruć, onda obučeš valjane čorape na noge, nisu se oblačile papuče, i nema zime.

Nismo išli na ponoćnicu, crkva u Tavankutu je bila zdravo daleko. Imali smo tetka Stipana, čičine sestre čovik, on je pravio velik imedan

za Božić, pa smo tamo išli soncama, zagrnuti u opaklije. Tu je bilo tušta ljudi, a otac je sviro. Na samo Badnje večer, posli večere išli smo kod strica pored nas. Živio je sam, al on je zdravo lipu granu pravio i kolače peko, prvi je u Tavankutu imo radio na akumulator, tu smo ponoćnicu slušali na radiju. Kod njega se skupljo sav svit iz Vuković kraja. Tako lipu granu nikad nisam vidila, svaka kuglja je s desne strane imala par na livoj strani. Tu su dolazile i vašange namaškarane, samo čujemo kerove kako laju, a mi dica skićimo i sakrivamo se.

Kad sam se udala i već rodila dicu, jedne godine rišili moj čovik i ja da unesemo slamu u sobu za Božić, da iznenadimo dicu. I on donese jedan mali kamion slame, cilu sobu 6 sa 6 meteri smo napunili

Marga Repac

slamom, priko parketa. To je za dicu bio velik doživljaj. Svi su dolazili i čudili se. Sve što sam ko dite doživila, postarala sam se da dožive i moje troje dice.

BOŽIĆ MOG DITINJSTVA: Mijo Mandić

Kako je i red u bunjevačkoj kući

Pripreme za Božić su počimale sa svinjokoljom. Imali smo bašču, vinograd i voćnjak, pilež, pa i svinje, tako da smo svu ranu, osim ribe, za Božić pripravljali od svog. Naš rođak iz Bikova je donosio slamu sa salaša i svinje su se paljužale na starinski način, paljenjem. Od te slame ostavljali bi i za sobu za Badnje večer. Mama je na Svetu Lucu sadila žito nuz poseban ritual, iz bašče je uzela malo zemlje, pa metnila žito stare sorte s dugačkim klasom, koje je kad je izraslo, bilo puno veće od noviji sorti. Ono se mećalo ispod grane, na astal. Mama je zakuvavala božićni kolač i božićnjak od brašna sa salaša koji bi tako imali poseban ukus. Ona je i kruv sama zakuvavala, u blizini je bio čovik koji ga je svima peko. U takom ambijentu sam rasto.

Poseban ritual je bio kupovina grane i njezino kićenje. Imali smo jako stare ukrase, nike još od dide, a mećali smo i prskalice. Imali smo

Mijo Mandić

kuću na Ulici Moša Pijade, di su sobe bile skoro četiri metera visoke i di smo imali od žolnai keramike cripanu peć, koju je još dida sazido. Na isti način, kako je dida kitio granu, kitili smo je i mi, moj tata i ja. U tu sobu se unela slama i grana, ja sam pomogao.

Još prija podne su počele pripre-

me za večeru, od ribe, grava (pau-le), čorbe i riblje i redovne. Jedno od moji zaduženja je bilo da pripravim zamedljanu rakiju. I rakija je bila domća, ko i med, sa salaša. Imali smo posebnu bocu i čašice koje su korišćene samo za tu priliku. Vino se naćimlao na Badnje večer, imali smo naše iz našeg vino-

grada. Na Badnji dan se ništra nije ilo do večer.

Sve je imalo svoj redosled kuvanja. Mama je s domaćim jajima pravila dvi fele rizanaca i razvila dvi jupke, od koji je pravila krpice i široke rizance. Držali smo se rituala tragova badnjaka. S komadom hrasta il bukve sa salaša ložili smo vatru u šporelj, i od te vatre se palila svića zadivena u žito. Taj plamen sam ja uzimao. To je ostatak običaja održavanja kontakta s pricama, za koji se viruje da podmlađuje vatru, i strogo smo se tog držali. S te sviće smo palili svićice na grani. Posli večer svića se gasila vinom, i na kog je oćo dim taj bi u slideći godinu dana po virovanju, tribo umrit.

Kad se zavři večer, ugasi se lektrika i zapale svićice i prskalice na grani. Tata i ja nismo išli na ponoćnicu, al mama jeste.

Dobio sam poklon ispod grane. Tu je bilo i jabuka, narandži, orasa. Za sam Božić mama je pekla patku

il gusku i meso sa svinjokolja. To je pekla na prirodnoj vatri u litnjoj kuhni, di je bio zidan šporelj sa velikom lernom. Kuvala se i posebna vrsta čorbe. To je zahtivalo puno rada, jel tu su bili i kolači, kiflice... Služio se i dunc, koji je mama pripravljalala od našeg voća i čuvala u komori (špacju). Tog prvog dana Božića bilo je važno da u kuću do-

đe muškarac ko položaj, i to bi bio naš rođak iz Bikova. Sićam se, imo je crnu strigansku šubaru, dođe na paorskim kolima: E, da vidimo mi tu granu, vidi, vidi. I mi smo išli u goste, rodbinski odnosi su onda bili jako razvijeni, rođaci su se odnosili sa poštovanjem. Išli smo gledat kaka je čija granu, pa se zdravo pazilo čime su ponuđeni gosti. To je

sve tribalo znat pripravit i tu atmosferu napraviti kako je red u bunjevačkoj kući.

Da ne zaboravim, obavzeno su se pravila pača. Sve do moji studija nisam znao da su naša bunjevačka pača toliko specifična. To sam svatio tek kad su mi kolege iz južni dilova Srbije doneli njeve pihtije. Naša pača su od mesa sa svinjokolja i prave

se od repova, ušivi, papaka i malo mesa, a njev specifičan ukus je dolazio zbog paljenja kože.

Prvog dana Božića moj tata je sviro na harmoniku i na violinu, i kod nas se igralo kolo. Naša rodbina s Bikova bila je poznata po igri, al i po stasu, tako da je bilo lipo gledat kako se vesele. Nisu sve kuće mogle napraviti tako slavlje uz muziku.

BOŽIĆ MOG DITINJSTVA: Nikola Čakić (Lujakov)

Gladni su vidili i zlatnu patku

Sićanja vezana za Božić počimaju već kad sam imo 5-6 godina, i to na vašange. Ostalo mi je u sićanju da sam išo s baćom i ostalima u vašange, to je bilo obavezno sve do digod 1970. godine. Isto tako mi je ostalo u sićanju da je nestajalo struje na Badnje večer. Živili smo u gradu, u Gatu, a nike Božića sam provodio na salašu kod tetaka, u Novom Žedniku. Tamo mi je ostalo u sićanju ono kad smo se vraćali sa ponoćnice, ona tišina, mir koji je čovik mogo doživiti samo na tim njivama, na salašima. To je bio osićaj sriće i blagostanja, dok tog u gradu nije bilo. Represije da se ne slavi Božić, otvorene, nije bilo, bilo je kontrole, nadziranja, propitivanja dice u škuli ko slavi Božić, ko ne slavi... Jednostavno, osićala se određena antipatija pojedini nastavnika prema onima koji su išli u crkvu i slavili svece.

Naši stari su kazali da ne treba ist cili Badnji dan, to se kazalo da se sušilo za počast mrtvima, a oni koji baš budu sušili izistinski ko nagradu će viditi zlatnu patku. I sad dica ko dica, čekali su da vide zlatne patke. Kad cio dan ne ideš prigladneš, a stariji su pili zamedljanu rakiju, pa nije ni čudo ako je kogod i vidio obećanu zlatnu patku. To mi ostalo od ditinjstva, i danas na Badnji dan ne idem ništa do večere.

Nošenje sviće na Badnje večer bio je velik događaj. Najmlađi član,

Nikola Čakić

položajnik, u našoj kući sam to bio ja, unosi sam sviću i kazo: „Čestitam vam Badnje večer“. A svića se palila slamčicom sa šporelja, s vatre di se kuvala božićna večera. Prvo su se ujutru počela kuvat pača, pa gra, nausvo sa makom i guba. Riba je na božićni meni ušla kasnije. Sićam se da je na salašu bila prava grana (od drveta), koja je bila umotana u krepapir, i ona se kitila. Tek posli su se pojavile jelke. Unosila se i slama u sobu, pa grana. Nju smo kitili salon cukorom, koji je bio tako star da su zubi pucali. Bilo je i tog da nije bilo salonskog šećera, pa su kuružnju zamotavali da dica ne bi pokrala šećer.

Posli večere se gasila svića, svi su sklopili ruke i na koga ode dim taj će prvi umrit. Al pošto je bilo unutra vruće, svi su gledali sviću i duvali a dim bi uvijek oćo gori, pa smo onda zaključili da niko neće umrit. Svića se gasila na više načina. U našoj kući pilo se crveno vino, triput se okolo nazdravilo i onda se u njeg zamoćio komad božićnog kolača i kapalo na sviću. Bio je običaj i da se kašičicom kapa to vino na sviću, a bilo je i da se uzme čobre od grava pa se kapa. Svića je stojala u šoljici i činiji di je bilo žito, digod je bilo pomišano žito i kuruži. Kad se oladila ona se izvadila, pa ako je bilo više kuruža biće više krupnog

josaga, ako je bilo više žita, biće više sitnijeg josaga. Sve je bilo vezano za dobra, čemu su naši Bunjevci poklanjali veliku pažnju i od čega su živili, jel kuća je brez josaga bila je sirota. Ima di je bio običaj da se palila svića za žive i svića za mrtve. Ima ko je mećo sviću u mlado žito.

U kući nas je bilo četvero dice, nas četiri starija brata, mama domaćica a tata zemljoradnik. Bilo je poklona za Božić, al su bili skromni, nije bilo razbacivanja. Dobijali smo ji za Mikulaša i za Božić: čorape, maramice, majice, košulje, što bi se svakako moralo kupiti, al dica su se tom zdravo radovala. Bolje stojećer porodice su za svoju dicu kupovale sigračke.

Na ponoćnicu smo išli u Veliku crkvu, a kad smo došli natrag ila su se pača. Prvog dana Božića nije se išlo nigdi, isto je položaj donosio sviću i kazo: „Faljen Isus, čestitam vam Božić, Isusovo porođenje“. A uveće se počimala skupljat rodbina. Drugog dana se nosila bukurića s vinom, začepljena s batakom. Onaj ko je popio, nadolio je svog vina. To je jedan jako lip običaj, koji se vraća polagano zafaljujuć ljudima koji su ostali virni našoj tradiciji. Jedino mi je žao što se ne vraćaje betlemari, koji su nosili po kućama napravljen betlem onim porodicama koje žive daleko od crkve. I ovog običaja se s dragošćom sićam.

E. B.

MLADI BRAČNI PAR MILANKOVIĆ IZ BAJMOKA VRIDNO GRADI SVOJ ŽIVOT I NE BOJE SE NIKAKOG POSLA

Kuvanje došlo s udajom

Vesna, najmlađa reduša svake godine na Festiovalu bunjevački nacionalni ila u Bajmoku, sve je naučila kuvar od majke, a kuvar je počela i zavolila tek kad se udala i kad su došla dica. Iako građevinski tehničar, nije zaposlena, odgajiva dca, radi domće poslove i narvno pomaže čoviku oko poljoprivredni radova jel su uzeli zemlje u arendu. Staru kupljenu kuću renoviraje a o selidbi u varoš i ne razmišljaje

Vesnu Milanković, mladu ženu od 26 godina, zapazili smo na Festivalu bunjevački nacionalni ila u Bajmoku, di i živi sa čovikom **Senadom** (29) i dvi male čeri, **Sanjom** (6) i **Petrom** (3,5). Na festivalu je s majkom **Katom Tikvicki**, iz Tavankuta, četiri godine kuvala taranu s divenicom, koja se služila ko užna za sve goste. Majki, od nedavno pokojnoj, tribala je pomoć jel se svake godine moralo sve više tarane napraviti i skuvat. Vesna je u tom timu, nuz majku i **Emeru Poljaković**, privlačila pažnju svojom mladošću i sposobnošću.

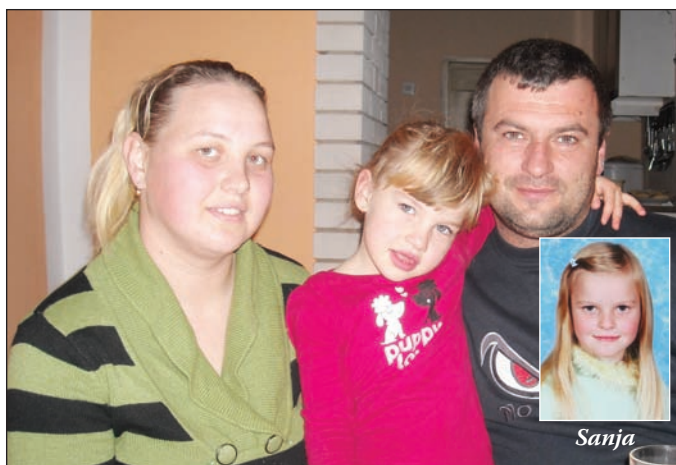
O kuanju, porodici i životu na selu

A da Vesna nije vridna samo na festivalu, uvirili smo se kad smo došli kod nje u positu. Dočekala nas je sa Senadom i Petrom, dok je Sonja bila u vrtiću. Oma ji pitamo za kuću. Vidi se, stara je, al renovirana i modrenizovana. Kažu, kupili su je prija 4-5 godina i, evo, dotiravaje je. Sve se čini da će to jednog dana bit lip dom za ovu četvoročlanu porodicu. Rade, i renoviraje kako imaju novaca.

Da se vratimo na Vesnino učešće na festivalu ila i njezino kuanje.

Rođena je u Tavankutu, kod majke su živili do njezine jedanajste godine i onda su prišli u tatin Đurđin. U Bajmok je Vesna prišla kad se udala. Odrasla na salašu i kaže da zdravo voli raditi sve poslove koji se tamo rade.

– **Dok se nisam udala nisam baš bila štogod posebno za kuva-**

Vesna, Petra i Senad Milanković

nje, malo sam pravila kolača pokadkad. Kad sam se udala sve je bilo drugačije. Onda nazovem majku i ona mi kaže, ovako i ovako triba. Od nje sam naučila sve kuvar. Nikad nisam sila s njom da mi ona pokaziva, neg sam gledala. Od malena sam naučila tisto razvijati, to se kod majke naveliko radilo, tisto za čorbu i za nasuvo. Zakuvavat pogače sam sama naučila. Sad kako se održavaju festivali, pogledam i bilten kad štogod zaškripi. Majka je bila zadovoljna s mojim kuanjom.

Tako je Vesna postala kompletna domaćica koja zna skuvat i ispeći sve od kruva do pečenja, grava i nasuva. Kaže da je nikad ne mrzi zakuvat tisto i napraviti štogod što čovik i dica pože. Tog dana kad su „Bunjevačke novine“ bile u gostima kod nji, Vesna je opravila kiflice sa sirom. Pitamo je šta je glavno kod pravljenja tista, odnosno kolača, i slani, i slatki.

– Triba ga dobro znat zakuvat.

Pokadkad dosta zavisi od kvasa i brašna, al dobro zakuvat je najvažnije.

Vesna je na prvom mistu mama dvi prilipe curice. Nije zaposlena, al kad triba otići do pece il radnje već ji mož ostavit same, nije problem, tako ji je naučila. Čovik joj radi ko taksista u smenama.

– **Razmišljala sam da se zaposlim, al nema posla. Završila sam za građevinskog tehničara, al za ženu je teško nać poso u toj struki. Dok sam bila cura najviše sam odlazila u Tavankut u berbe i zarađivala malo. Al kad je došla porodica to je sad nemoguće. Od početka braka čovik i ja radimo zemlju u arendu.**

Dva posla za bolji život

Tu pozivamo Senada da se uključu i razgovor. Prvo smo ga pitali dal voli Vesninu kujnu, a onda i za njegov poso.

– **Moram da je pohvalim za**

kuanje, odlično kuva, i ja sve volim da jedem. Radim četiri godine u Bajmok taksiju. Nisam rođeni Bajmoćanin, moji su se ova mo doselili iz Subotice, kad sam ja imao tri godine. Ovu kuću smo kupili prija 4-5 godina, malo smo se mučili da je sredimo, al je i ostalo još dosta da se završi. Od ambetuša treba još dve dečje sobe da napravimo i završimo kupatilo. Pored taksiranja radimo zemlju u arendu, još od početka braka, ove godine uzeli smo više zemlje. Većinom smo sadili kukuruze i samo malo ječma i žita. Sa ova dva posla može se izdržavati porodica, nije baš sve naj, al može. Iz jednog posla ne bi se moglo, jel se već oseća da taksi ide slabije.

„Ostajemo na selu“

Kad se radi zemlja, Vesna priskaće u pomoć, ako se tira traktor i dica idu s njima, vole da se vozaju, tako da ji ne ostavljaju nikom na čuvanje. A kad smo ji pitali dal razmišljaju o selidbi u Suboticu, brez mnogo razmišljanja su obadvoje kazali – **nikako!**

– **Ne želimo u grad, volimo ga, al ode je bolje. Odlazimo u Suboticu i imamo tamo rodbine, al Bajmok ne bi dala ni za šta – kaže Vesna. – Valjda to što smo svojim rukama stekli to se najviše cini. Na početku nismo imali ništa, a sad je ovo naše! Imamo kuću, a sad pravimo i objekte za stoku – napominju Vesna i Senad i dodaju da sad imaju krmaču s**

malo većim prasicima, a nekad su imali i nekoliko krava.

Eto, ni on ni ona nisu rođeni Bajmočani, al njim je on prirasto za srce. Tu grade život i svoju porodicu, pa nemaje potrebe ni gledat prema varoši. Za kraj Vesnu pitamo ponovo šta najčešće kuva i šta njezina porodica traži?

– Najčešće je to gra i lakumići uz to. I samo za nas, i kad se kaki velik poso radi. Onda, obavezno pravim kiflice, bar jedared nediljno, al cure zdravo vole i palačinte. Kiflice vole sa mnom pravit, otkinu komad tista, naprave kiflicu i metnu je u tepsiju, i kažu, mama, to sam ja pravila! Tor-

te i slatke kolače takođe pravim, al najviše ji sama izmišljam, iskombinujem ji sa voćom jel to najviše vole. Rođene su u maju i junu kad ima voća, pa ga zato mećem u torte, al i zimi, iz dunca. Već smo isplanirali za Božić da ćemo pravit voćnu tortu. Za Božić imamo sve po običaju, jel-

ku, kolač pod jelku, sami posijemo žito... – kazala je Vesna, dok se mala Petra šetala iz njezinog u tati-no krilo i čekala stariju sestru da dođe iz zabavišta.

Na lito Vesnu možmo očekivat na festivalu ila, ponovo, ako je štogod ne spriči. Ovaj put brez majke, koja joj je bila velik uzor u kujni. E. B.

SUBOTIČANKA DANIJELA GEDOVIĆ IAKO HENDIKEPIRANA GLUVOĆOM, BILA JE MIS SVITA I IGRA FOLKLOR

Mis svita u bunjevačkoj nošnji

Dvadesetšestogodišnja **Danijela Gedović** živi u Subotici, ko knjigovezac radi u Štampariji „Čikoš“, igra folklor, bavi se streljaštvom, ima momka, često je na Fejsbuku. Na prvi pogled savrimena mlada divojka ko i svi njezini vršnjaci. Međutim, Danijela od rođenja ima hendikep, gluva je, tako da je išla u specijalnu škulu za gluhonemu dicu, tamo je zvaršila i svoj sadašnji zanat. Al ona je zbog svoje lipote i stasa očla na takmičenje, i 2002. godine postala mis svita med gluhonimima. Onda je počela da igra u folklornoj sekciji Međuopštinskog saveza gluvi i nagluvi u Subotici koji ima svoje kulturno-umitničko društvo. Sad se uspišno bavi i modernim plesom.

Priko privodioca **Đure Marin-kovića** ispričala nam je da je izbor za mis svita u Pragu bio za nju velik događaj, da je sedam dana bila na pripremama, a izabrana je izmed njih 12 misica sa svi kontinenata. Njezina izuzetna lipota, vitkost i njezini 180 cm visine bili su dovoljno ubedljivi na takmičenju, ko i njezina tačka s kojom se predstavila žiriju, moderan ples. Danijela kaže da je bila zdravo srična, ko i njezini roditelji koji su oma očli u Beograd da je dočekaje s puta. Mlada sestra, kaže Danijela, nije virovala da će uspit.

Tako, ovinčana krunom i len-

Pobednička lenta na Danijeli Gedović

tom počela je da se bavi folklorom. To se desilo 2004. godine, iako je i ranije bila pozivana u sekciju. Kad bi se okupili u Savezu Subotice, di radi kulturno-umitničko društvo, Danijeli je bilo interesantno da gleda folklorce, al nije privlačala poziv **Marka Marjanušića**, koji vodi ovu sekciju oko 40 godina.

Kad se povelu rič o Danijelinom ulasku u folklor, Marjanušić, koji je jedno vrime prisustvovalo našem razgovoru, ispričao je kako je oma zapazio ovu vrlo lipu mladu divojku koja dolazi u Savez, pa je pozvo da igra, al ona neće i neće. I kad je postala Mis Srbije i trebala je da ide dalje na finalno takmičenje u

Prag, imala je problem da pripremi tačku kojom bi predstavila sebe, što je bilo obavezno. Onda joj je Marjanušić pomogo da u jednoj subotičkoj vižbaonici uči korake i ritmiku da bi mogla uspišno prikazat svoju tačku. Kad se vratila iz Praga, to je bio velik uspih, pa je Marjanušić ponovo pozvo u folklornu sekciju, i sad je pristala. Jel, kako sad kaže Marjanušić, vidila je da je to za nju važno, i da tom nije pridavala pažnju ranije. U početku joj nije bilo lako, al je posli bila baš uspišna, i sad je već godinama u sastavu folkorne grupe. A tu se igraje dosta narodni plesova, međutim, Danijela najviše voli bunje-

vačke. Kad smo pitali zašto, odgovorila je da je bunjevačka nošnja najlipša.

Danijela ima mladu sestru koja je vrlo uspišno počela da uči igrat, al je pristala. Sad se bavi atletikom.

Na pitanje kako provodi vrime, Danijela je odgovorila kako ima jako malo slobodnog vrimena. Jel sad zbog kraja godine radi od 6 ujutru do 6 uveče, kući dolazi umorna, odmara se, malo izlazi sa društvom i spava. A i plata nije velika. Daje je mami da pomogne porodici. Živi sa mamom, sestrom i očuhom.

Sa titulom mis svita Danijeli je stigla velika popularnost, kad digod igraju svi se skupe oko nje, svi ma je interesantna. Nju su, kad su imali nastupe dal sa folklornom grupom, dal sa modernim plesom, najavljivali ko mis svita, što je još više doprinelo njezinoj popularnosti. Od onda Danijela ima tušta prijatelja iz cilog svita, jel tu je nezaobilazni internet i fejsbuk di ima svoj profil.

Danijela je sa folklorom proputovala Srbiju, gostovali su u dvadesetak gradova, a prošle godine su bili u Istambulu. Za taj grad kaže da je zdravo lip, al su ljudi drugačijeg mentaliteta. Ipak su uspivali da se sporazume sa njima, čak su se lipo sporazumivali sa momcima, dodaje Marjanušić, na šta se Danijela najsmijala i pokazala osmij

koji je sigurno takođe bio zdravo važan na takmičenju za mis sveta.

U razgovoru čujemo da je Marjanušić za jedno takmičenje u modernom plesu odabro šest standardni plesova među kojima su bili valcer, tango, čača, samba, sirtaki i raspa, i šest parova njegovog KUD-a je osvojilo prvo mesto. Tu je bila i Danijela. Niki su se bunili da to nisu moderni plesovi, ali su dobili odgovor da su i to kadgod bili moderni plesovi.

Danijela je vrlo vedra divojka, puna energije i često se smije i smiši, što joj virovatno i olakšava život. Zato nas je pomalo iznenadio njezin odgovor da ništa ne planira u životu, želi da bude slobodna. Ipak, ima momka koji nije iz Subotice, ko ni oni prija njeg. Zašto, pitamo je. Kaže, ovi momci ode spavaju, i ponovo se najsmije. On-

Danijelina uspomina s turneje folklorne grupe u Turskoj

Danijela u bunjevačkoj nošnji

da čujemo onaj pravi razlog, teško joj je nać momka jel je zdravo visoka, a u Subotici je malo visoki momaka. Kaže da je to problem i u folkloru, teško joj je nać para u igri.

Već smo kazali da je Danijela završila knjigovezaćki zanat u školi za gluva i nagluva lica i uporedo tri godine išla na praksu. Poso u štampariji joj dobro ide, radi na knjigama, sveskama, kalendarima, rokovnicima, a na kraju je spominila, i na „Riči Bunjevaćke matice” koje se štampaju na bunje-

vaćkom. Ovaj poso je dobila zafaljujuć svom dobro savladanom znanatu i tatinom trudu da joj ga naće još prija neg što je maturirala.

Na kraju smo i našeg privodioca Đuru pitali da kaže štogod o sebi. Kazo je da je polak čujuć, polak gluv, penzioner i pomaže u Savezu u privođenju i u kontaktu ovi ljudi sa institucijama. I on je, kaže, bio folklorša i prati rad oni koji sad tu igraje, uz konstataciju da ji je sad puno manje neg ranije.

E. B.

Marinsko prelo

Jedan od četiri zvanićna praznika bunjevaćke nacionalne manjine je Dan Velikog prela, koji se obilujuća na Marin 2. februara.

Ove godine ovaj praznik obilujućemo upravo Velikim bunjevaćkim prelom, koje će bit održano na Marin, 2. februara, u sridu, s početkom od 19 sati.

Želja nam je da učestvujete na prelu. Za sve dodatne informacije obratite se u Bunjevaćki nacionalni savit: 024 554 881, Trg cara Lazara 15/V.

RIČ-DVI S ANTUNOM PETROVIĆOM IZ SOMBORA

Bunjevac – to je moj izbor

Dugogodišnji član UG „Bunjevačkog kola“, **Antun Petrović**, jedan je od oni ljudi na koje se uvijek mož računat cigan, pouzdan i stručan. Već godinama ni jedna tribina ili kaka druga svečanost nije aktivnost „Bunjevačkog kola“ bez njegove angažovanosti ne prolazi. To najbolje znaju oni koji zajedno s njim popripravljaju i ponamišćaju baš sve. Publika ga ritko primeti. On je tu da sve štima, ništa ne fali, da sve prođe baš kako treba.

Kad divani o svom porijeklu, prid njim je tušta slika brižno čuvani i veliki broj dokumenata, izvoda iz crkveni i matični knjiga. To više ne liči na porodični rodoslov nego na pravu malu arhivu.

Petroviće, Plavanjce kako su ji zvali, je životni put iz Plavne dovo u Sombor u prvoj polovini prošlog vika. Antunova mater je od Klajhamerovi, nimačke familije iz Srma. Med mnogobrojnim dokumentima, Antun izdvaja krštenicu svoje majka Bare koju je krstio i krizmao poznati župnik Evetović.

U sokaku u kojem je provo ditinjstvo, kako sam kaže, dica rastu jedni kod drugi u komšiluku koji se međusobno poštuju i paze.

– Najviše sam provodio vrime-na kod familije Vuković. Oni su bili paorsko domaćinstvo, avlija puna svega a ja sam jako volio životinje a posebno konje. Iz ti dana, naročito se dobro sićam dolazaka vršalice u naš sokak. Tri- četiri dana bi to trajalo a za nas dicu to je bio Holivud. A tek kad stigne grožđe iz Tavankuta, to je bilo veliko radovanje. Tu smo bili i mi dica da pripomognemo kad se mulja grožđe pa i da probamo rampaš.

– Ipak najviše sam volio Fruktalov dus, do god ga je bilo kod

Antun Petrović

nas. To je bilo piće moje mladosti.

Antun je mašinske i elektro struke što mu je naročito bilo od pomoći za njegova mladalačka interesovanja.

– U mladosti sam radio ko disk džokej, kako se onda kazalo, za ljude koji su brinili o ozvučenju i muzici uopšte. Bilo je to vrime pravi disko i evergrin klubova i svakako zdravo dobre muzike. Radio sam u ondašnjim najpoznatijim mistima – „Zebri“, „Vidikovcu“, „Evergrinu“ hotela „Sloboda“... Bilo je to vrime, kako se i danas muzički stručnjaci slažu, najkvalitetnije muzičke produkcije.

– I danas volim pravu muziku. Pored tamburaša kod mene se sluša FADO stih u muzici – to je muzika portugalski robova. Njeva čežnja za slobodom iskazana je naročitim muzičkim stilom. U toj muzici, digod, pripoznam Bunjevce i njevu odnosno našu borbu za slobodu i očuvanje identiteta.

Ovu svoju ljubav i hobi Antun nikad nije u potpunosti ostavio. Na te dane potiču slike, snimci pa i zvučnici naročitog kvaliteta koje je sam izradio. I danas s svojim pri-

Uspomine iz porodičnog foto-albuma

jateljima iz mladosti koji su ostali virni muzici i kvalitetnom zvuku, sastaje se jednom-dvaput nediljno kad se divani o novinama HI-FI (visoke muzičke tehnologije i produkcije).

Kad divani o svojoj struki, prisća se svoji veliki angažovanja prilikom izgradnje „Panonke“, svojevrmeno giganta u mesnoj industriji. U toj fabrici je proveo jedno vrime sve do kako u šali kaže „popova i topova“, odnosno početka devedeseti.

Trenutno je zaposlit u fabrici „Formanova“ koja izrađiva nameštaj.

– Volim drvo, iako ovo nije moja uža struka. Iz zadovoljstva sam napravio nike dilove svojeg kućnog nameštaja a poslidnje vrime me zainteresovalo da osmislim predmete od reslova nakon izrade komadnog nameštaja. Pa su tako nastali mali astali, police, šamlica s policom za bocu piva...vrlo praktično – šali se Antun.

O svojem osićaju nacionalnog identiteta i bunjevačkom opridiljenju, Antun divani:

– Kada se moglo izjasniti ko Bunjevac tako sam se odma i piso. Šokaca odavno nema, potpu-

no su asimilirani, na spisku nacionalne pripadnosti i moram kazat da žalim zbog tog. Upravo zato svim silama podržavam očuvanje bunjevačkog jezika i njegovu standardizaciju. To je jezik ljudi koji su znali dobro ko su i šta su kroz čitavu istoriju.

– Sitim se riči Zvonka Bogdana da se od bunjevačkog roda naučio poštivanju i redu. Postoji taj ustaljeni red, poštivanje stariji, poštivanje svetaca, poštivanje državnog uređenja... poštivanje je Bunjevcima genetski formirano.

– Danas je moderno bit „dnevno-politički in“, a to kod naši ljudi nije običaj (a ako se i trevi – nije ni za falu).

Na kraju, Antun divani o svojim namirama.

– Istraživanja o Bunjevcima u okviru rada „Bunjevačkog kola“ započeo je pokojni profesor Rade Šumonja. Moja je namira da i sam malko zađem u te depoe istorijskog arhiva. Mnogi znameniti Bunjevci ko da su zaboraviti. Cigan sam da ću nać puno potvrda bunjevačkog identiteta i još puno tog pomalo sklonjenog i zaboravitog a dio je bunjevačke tradicije, kulture i identiteta. R. P.

BUNJEVAČKA ZDILA

Pača

Zimsko dobo je pravo vrime da se malo „pojča” rana. Šta ćete jače od pača, ila koje se kod Bunjevaca tradicionalno ide za Božić, posli povratka sa ponoćne mise.

Za pripravljanje pača vam je potrebno:

- četiri papka
- dva uвета
- jedan rep
- malo brade
- malo kožica

- vode
- dvi glavice luka
- začini po ukusu

Pripravlja se:

U lonac od 10 litara metnu se gori navedeni sastojci, nalije se vode, da lonac bude pun, pa se kuva osam sati na laganoj vatri. Povrimeno se skida nakupljena masnoća s površine.

Kad meso počme otpadat od košćura, skida se sa šporelja. Čorba

se procidi, a meso metne u tanjire i prilije čorbom. Pača triba da

odstoje 4-5 sati. Ko voli mož ji posut sitnom paprikom po ukusu.

Sveci koji se spominjemo

Novu Godinu - Mlado lito slavimo 1. januara, a 2. januara se spominjemo imena Isusovog, kad su ga osmi dan doneli na obrezanje, po židovskom zakonu dali su mu ime Isus, kako ga je anđo nazvo još dok se nije ni rodio. Bogojavljenje Sveta tri kralja slavimo 6. januara. Kad se Isus rodio u Betlehemu, za vrime kralja Heroda, učeni ljudi što su se bavili proučavanjem zvizda, zvizdoznanci, vidili su da se pojavila jedna zvizda koja je bila drugačija od drugi. Krenili su u Jeruzalem i raspitivali se di je novi kralj što se rodio. Kad je kralj Herod čuo da se rodio nov kralj, zdravo se poplašio da neće on više bit kralj, pa je kazo trima kraljima kad ga nađu da mu kažu di je, pa da mu se i on ode poklonit.

Tri kralja su se zvali Gašpar, Merkijel i Baltazar, nji je zvizda dovela do mista di se Isus rodio i zaustavila se. Ušli su u štalicu, poklonili se Isusu i dali mu poklon, zlato, tamjan i smirnu. U snu njim je anđo kazo da se ne vraćaje istim putom, i oni se vrata u svoju zemlju drugim putom, a kad je Herod vidio da su ga privarili, zdravo se rasrdio, pa je naredio da se u njegovoj kraljevini poubijaje sva muška dica, od dvi godine pa naniže, jel je mislio da će tako ubit i Isusa.

Krštenja Isusovog se spominjemo 9. januara, kad je Ivan krstio Isusa u Jordanu. Svete Janje divice i mučenice spominjemo se 9. januara, koju je zaprosio bogati mladić, a ona je odbila. Bila je virna Bogu, sve je muke izdražala a

nije tila zatajit Isusa. Obračanje Svetog Pavla, slavimo 25. januara, koji je u to vrime progonio kršćane. Jedared, na putu blizo Damaska odjedred ga obasja svitlost s neba, on se poplaši i padne s konja, a onda je čuvo glas, Pavle, Pavle, zašto me progoniš? A on pita, ko si ti, i čuje glas, ja sam Isus koga ti progoniš. Kad je usto sa

zemlje nije ništa vidio, ljudi koji su išli s njim odveli su ga u grad.

Tri dana nije vidio i ništa nije ijo i pio, a kad je progledo obratio se. Osto je viran Isusu i evanđelju, bio je progonjen i zatvaran, a napiso je više poslanica Kristovi po cilom svitu.

A. V. K.

SIĆANJE NA KADGODAŠNJE OBIČAJE

Silvester papa, godinu zaklapa

Posljednji dan u decembru slavimo Silvestrovo - Staru godinu, a kaže se „Silvester papa godinu zaklapa”

Silvestrovo je Stara godina, tako se i čestita međ svitom. Prid večer se išlo u crkvu, na misu, da se zafalimo Bogu na sve-mu što smo od njega primili. Uveče se kuvala večera, slična ko za Bad-nje večer, a to se zvalo Mali Božić.

Kako se kadgod slavila Nova Godina - Mlado lito

Kadgod se nisu pravile igranke ni zabave za Novu Godinu, i nise nikud išlo uveče, svi su bili kod svoje kuće. „Sad se završava i dobro i zlo što je bilo u Staroj godini”, kazali su naši stari. Išlo se u goste u komšiluk, a igranke i svatovi se nisu pravili do Sveta tri kralja. Na Novu Godinu se kuvala svečana užna, čorba, meso kuvano i pečeno i načo se božićnjak ispod grane pa se ijo mesto kruva.

Slama iz sobe se iznosila 2. januara, a što se ne iznese položilo se u peć, grana se raskiti, a dica podile salonski šećer. Sa astala se skine bili čaršap, zeleno žito se podili jo-sagu, a soba se spremi i otare prašina. Na svećenje vode išlo se 5. januara u crkvu, kadgod je svaki sa-laš i kuća imala svete vode.

Sveta tri kralja i početak veselja

Sveta tri kralja su 6. januara, i tu je završeno božićno vrime. Na Tri kralja su se pravile zabave, igranke za mlade. Prija podne išlo se na mi-su svečano obučeni i u kaputima sa striganom na galiru, divojke pove-zane u svilene marama na dva kra-ja, a u večer na igranku.

Kadgod su njive bile pokrivene snigom u januaru. To je bilo vrime kad se najviše išlo u goste, najčešće na soncama, da se i konji malo istr-ču. Čeljad se zagnu u opakije i dicu

umotaje. U komšiluk se išlo skoro svako večer, da se skrate dugačke noći, a kadgod su se većma družili i stariji i mladi neg danas.

Januar, vrime za disnotore

Janura su se najviše pravili dis-notori, da se meso dobro oladi, a klalo se po dvoje-troje svinja, već di je koliko bilo čeljadi. Ako su do-maćini imali podomljenu dicu, oni

u velikoj kastroni na šporelju da se polagano kuva. Kad se skuva, svi ostave poso i dođu užnat. Taj dis-notorski paprikaš, koji se ijo s ki-selom paprikom, je bio zdravo do-bar, a nosio se dvojima najbliži komšija po jedna zdilica. Kad pro-đe užna, svaki nastavi radit tamo di je stao. Domaćica zamuti fanaka, pa kad se ispeku, svi idu vrući fana-ka. Za večer se kuvala čorba, ca-kom-pak, i peklo se mesa, dive-nice i krvavice, a nuz to je bilo ki-seli krastavaca i kakog dunca.

Mladi i veselje

Ako je bilo mladi onda je posli večer dolazilo društvo s kakim svircom, pa su igrali, pivali i veselili se. Oni su bili počašćeni fankima i vinom. Čeljad koja nisu imali dice, i oni su zvali mlade iz komšiluka da dođu kod nji da se svi zajedno ma-lo provelese. A mladi ko mladi, nije njim tribalo dvared kazat, oni su rado došli. I svatovi su se posli Tri kralja mogli praviti, a bilo je sluča-jova da su na soncama išli rad sna-še, bilo je lipo vidit kako jure dobri konji sa soncama jedni za drugim.

Kadgod bilo, a sad se samo sićamo

To su bile zimske radosti za mla-de i stare, i za dicu, živilo se mirni-je, sav je poso bio u svoje vrime porađen. Sad se sve prominilo, i vrime i svit, svi su niki nervozni, svi uvik žure, poso nikad nije porađen. Gledam koliko tušta ima neobrani kuruza, a već je polak decembra. Na njivi zapada je i smrzavaju se traktori, ni zemlja se ne odmara. Nestaju salaši a nestaju i salašari. Ostaje nam samo sićanje na kad-godašnje običaje. **A. V. K.**

NA KRAJU JEDNE GODINE

A vreme prolazi

Evo, završila se još jedna godina našeg života. I opet je tu onaj naš stari osećaj da vreme sa godinama brže prolazi, ili se to nama samo čini zbog svega toga što nam se dešava poslednjih godina

Kada se osvrnemo unazad vidimo da se nama toliko toga dešavalo koliko nekim narodima ne stane u ceo njihov životni vek. Nama se i danas dnevno događa toliko koliko se drugima događa godinama, ili se i to nama samo čini. Pa ipak, ništa se bitno nije promenilo. Još uvek čekamo i nadamo se.

Ove, sada već prošle godine, svi smo imali neke svoje male, lične doživljaje. Ostali su za nama neki započeti ili nedovršeni poslovi, započete ili završene ljubavi, manje ili veće radosti i tuge, periodi druženja i povremene samoće, uspesi i porazi – dakle, sve ono što čini jedan ljudski život. Nismo mnogo putovali, ništa ozbiljnije nismo kupovali, život nam se odvijao uglavnom između posla (ako ga je neko imao), kuće, porodice, televizora, povremenih druženja i čekanja. Čekanje kao da je postalo naš način življenja.

Pored ovih naših ličnih doživljaja dogodili su nam se i oni veći na koje nismo mogli mnogo da utičemo. Tako smo bili svedoci propasti nekih naših nekada čuvenih fabrika, sve brojnijih odlazaka mladih iz zemlje, porasta nezaposlenosti, stalnog kolebanja cena i vrednosti dinara, te žestoke borbe ljudi da prežive. Bilo je još žešćih događanja oko nas, društveno-političkih borbi i komešanja, porasta kriminala, pljački i ubistava. Ljudi su više stradali od metka i oružja nego od saobraćajnih nezgoda. Postala je skoro uobičajena vest da je ubijen ili nestao neko od poznatih ili nepoznatih ličnosti. Bilo je i samoubistava ove godine zbog samo naizgled nepoznatih razloga. Bilo je tužnih događanja u škola-

ma, neobjašnjivih tuča i ubistava. Štampa, koju sve manje kupuje-

mo, i televizija, koju sve manje gledamo, bili su puni crnih uzemiru-

jućih vesti sa tek tu i tamo ponekom ohrabrujućom najavom i obećanjem. Ljudi su masovno gledali latinoameričke serije bežeći od stvarnosti kojom već godinama nisu zadovoljni. Nevolja je tim veća što se Nova godina poklapa baš sa periodom zime. Zima je uvek predstavljala svojevrsan stres, ne samo za naš organizam, nego i za porodični budžet. Sada, u ovim uslovima, zima više nije samo prirodna pojava, ona je još više društveno politička pojava, jer sa njom su došli problemi grejanja, struje, novih poskupljenja i još uvek neizvesnosti, nje ponajviše. Opet, ne znamo šta nas čeka u Novoj godini i opet smo zabrinuti i zamišljeni. I opet čekamo. A vreme prolazi.

No, bez obzira na sve to, mi smo se, mada izmoreni i nezadovoljni ovim životom, ipak, po nekoj inerciji pripremali da dočekamo i ovu Novu Godinu. Broj čestitki i poklona smo, doduše, značajno smanjili, a o garderobi i putovanjima odavno i ne razmišljamo. Ima, naravno, i onih koji su se „upaketovali“ u neki skup domaći ili strani aranžman i koji su srećni što nemaju takvih banalnih problema kao što su hrana, obuća, odeća, topla soba. Većina od nas se okrenula svojim prijateljima i porodici, ljudima koje volimo i sa kojima možemo da podelimo kafu, reč i svoje brige, i nađemo utehu u tim svojim malim oazama mira i ljubavi, jer ljubav je jedina stvar koja daje smisao životu i koja može nadjačati sve mržnje, nesloge i probleme ovog sveta.

Ipak, žao nam je samo što nam vreme i život ova k o prolazi.

Desa Kujundžić, psiholog

I KRAJ 2010. GODINE OBILUŽEN VRIDNIM SPORTSKIM REZULTATIMA

Rvači doneli titulu prvaka

Kraj sportske 2010. godine proteklo je ko i cila godina – bogato dobrim rezultatima.

Fudbaleri se vratili pobjedom

Uspili su fudbaleri Spartak Zla-

Stevanović i Ubiparip

tibor vode da se vrte u dobar ritam. Zabilježili su pobjedu na gostovanju u Jagodini. **Vojo Ubiparip** je postigo gol za 1:0 što je bilo dosta da se uzmu tri nova boda. Ipak je lipše na zimski odmor otići radostan.

Novi trener Spartaka

Nakon razlaza s **Draganom Miranovićem**, fudbelare Spartak Zlatibor vode je u posljednja tri jesenja kola vodio **Ilija Dobrić**. Od drugog dila sezone u Spartaku su rešili brige oko šefa stručnog štaba. Odlučili su se za mladog stručnjaka **Ljubomira Ristovkog**, dosadašnjeg trenera Proletara iz Novog Sada.

Titula rvačima Spartaka

Rvači subotičkog Spartaka su u srid Beograda osvojili prvo mesto na finalu plej-ofa Prve lige Srbije. Spartak je u polufinalu bio bolji od Sente sa 7:0, a u dramatičnom fi-

nalu je sa 4:3 savladana ekipa Partizana.

Rvači Spartaka

– Presrećan sam što smo uspeli da vratimo titulu u Suboticu, ovo je delo svih nas koji smo u prvom timu, svako je dao svoj maksimum, svačiji znoj je ugrađen u ovu titulu. Meni je drago što sam uspeo da se vratim u formu. Imao sam operaciju kolena, oporavak, a trener **Damjanović** je odlično uspeo da mi tempira formu da budem pravi u plej-ofu – kazao je **Dejan Franjković** koji je osvojio poslednji poen za Spartak.

Priokret za tri sekunde

U derbi susritu devetog kola Prve „A“ lige Srbije košarkašice Čelareva su u dramatičnoj završnici došle do pobjede protiv Spartaka od 71:70 (25:18, 20:22, 15:15, 15:

Irena Vrančić

11). Čelarevo je vodilo sve do 3,6 sekundi prija kraja, kada je Spartak prvi put poveo i već najavio pobjedu. No, te tri sekunde su bile dosta da gošće postignu trojku i osvoje bodove.

Blok za derbi pobjedu

Iako se tome malo ko nado, odbojkašice NIS Spartaka i dalje drže drugo mesto na tabeli. Njega su još više učvrstile nakon što su prid do-

Aleksandra Cvetičanin

maćom publikom s 3:0 (25:17, 25:14, 25:19) bile bolje od TENT-a. Iako je ovaj meč bio najavljen kao derbi, od tog nije bilo ništa, jer su domaće odbojkašice sigurnim blokom utabale put do nove pobjede.

Brez primljenog gola

Kako smo to pisali u prošlom broju, fudbalerke Spartaka ne znadu za poraz, a u jedanajst utakmica nisu primile ni jedan gol. Bio je to povod da se na konferenciji za štampu medijima pridstavi polusezona za pamćenje.

– Iza nas je jedna uspešna polusezona u kojoj smo uspeli da zabeležimo 11 pobjeda na isto toliko utakmica, da postignemo 63 gola, a da pri tom ne primimo ni jedan. Broj postignutih golova sam po sebi govori da smo igrali

Serijski od 11 pobjeda

vrlo ofanzivno, samim tim lepo za oko. Sada smo tek na pola puta, čeka nas mnogo težak posao u prolećnom delu – istako je **Boris Arsić**, trener Spartaka.

Marković novi pridsidnik

Nakon što je dosadašnji pridsidnik Fudbalskog kluba Bačka 1901 **Dragoslav Radonjić** podno ostavku, Supština najstarijeg fudbalskog kluba u zemlji izabrala je novog – **Zorana Markovića**.

Nov pridsidnik Skupštine je **Ivica Bošnjak**.

Odbojkaši poraženi na kraju

Kako se finiš sezone približavo

Aleksandar Janačkov

kraju, tako su i odbojkaši Spartaka lagano posustajali. Malo je falilo da jesen završe bez poraza, no, u poslednjem kolu prvog dila takmičenja poraženi su Nišu sa 0:3 (25:27,

14:25, 21:25), ali su ipak ostali na liderskoj poziciji na tabeli.

Medalju prid pauzu

Članovi Kluba dizača tegova Spartak zabilježili su odličan nastup na Kupu Vojvodine, a titulama pobjednika ovog takmičenja okitili su se **Mario Polacek, Kristijan Horvat, Jožef Lukač i Tivadar Kajdoči**.

Nov sportski teren

Hemijsko-tehnološka škola „Lazar Nešić“ dobila je nov teren za sport i rekreaciju, te za nastavu fizičkog vaspitanja. Zajedničkim

Prva utakmica na terenu

sridstvima „Rotari kluba Subotica“, Grada Subotice i same škole renoviran je postojeći teren, zajedno sa rasvitom i tribinama, kako je istakla **Ibolkja Đokić**, direktorica škole, u radove je utrošeno oko 2,7 miliona dinara.

Aleksić u reprezentaciji

Branimir Aleksić, golman Spar-

Branimir Aleksić

tak Zlatibor vode, dobio je najljepše priznanje za igre koje je pružio u jesenjem dilu Super lige Srbije – dobio je poziv u mladu reprezentaciju Srbije (igrači rođeni 1990. godine i mlađi).

Najbolji u Vojvodini

Klub dizača tegova Spartak do-

Dizači tegova Spartaka

bio je još priznanje za uspihe u 2010. godini –nagradu „Jovan Mikić Spartak“ za zabilježene rezultate i doprinos razvoju sporta u Vojvodini.

Čaba Nađ najbolji senior

Devetočlani žiri dono je odluku o najboljim sportistima i ekipama u pedesetoj akciji Sportista godine Subotice.

Rang-lista najbolji pionira u 2010. godini: 1. Novak Čabarkapa (šah), 2. Jovana Ilić (atletika), 3. Florijan Sabo (boks), 4. Miroslav Dobrić (rvanje), 5. Dario Nimčević (biciklizam), 6. Milica Šoštarec (plivanje), 7. Ema Pačić i Emeše Purucki (veslanje), 8. Tamaš Kajdoči

Novak Čabarkapa

(dizanje tegova), 9. Ivana Petrić (rukomet), 10. Boris Milodanović (atletika).

Sara Klisura

Rang-lista najbolji juniora u 2010. godini: 1. Sara Klisura (odbojka), 2. Denis Memetović (boks), 3. Una Nišević (karate), 4. Zoltan Varga (rvanje), 5. Jelena Džinić (tenis), 6. Vanja Bačić (boks), 7. Dominik Sabo (atletika), 8. Tivadar Kajdoči (juniori), 9. Eva Pačić i Natalija Tikvicki (veslanje), 10. Obrad Cvijanović (kik-boks).

Rang-lista najbolji seniora u 2010. godini: 1. Čaba Nađ (dizanje tegova), 2. Nikola Sedlak (šah), 3. Lehel Nemet (jedrenje), 4. Ivana Margetić (karete), 5. Davor Štefaneć (rvanje), 6. Dijana Šefčić (atletika), 7. Sanja Memišević (odbojka), 8. Sanja Orozović (košarka), 9. Laura Vaš (veslanje), 10. Momir Vujković Lamić (plivanje).

Čaba Nađ

Rang-lista najbolji kolektiva u 2010. godini: 1. Fudbalski klub Spartak, 2. Rvački klub Spartak, 3. Ženski odbojkaški klub Spartak.

Hokejaši sve bolji

Od kako imaju led hokejaši Spartaka su sve bolji. Iako su gubili sa 1:2, sa 3:2 su savladali ekipu Dunafera. Golove su postigli **Varga, Lecković i Ambruš**.

Ponovo na Dakar reliju

Subotički motorista **Gabor Sagmajster** sprema se za još jedan nastup na čuvenom Dakar reliju. Novu godinu čekaće u Argentini, a 1. januara kreće dvonediljna trka po najtežim moto-stazama na svijetu.

Kako se pripremo Gabor, tako je pripreman i motor. Moćna KTM mašina od 690 kubika biće Gaboru na Dakar reliju partner, oslonac, prijatelj i neprijatelj.

– **Nisam menjao kombinaciju koja se prošle godine dobro pokazala. Motor je bio na servisu kod Kajzera Torstena u Nemačkoj. Priprema je dobro urađena, nismo menjali mnogo stvari u odnosu na prošlu godinu, malo oko amortizacije, i ovoga puta ću da koristim više mišelin guma, nego pirelijevih. Naručio sam i komplet opremu, stiže iz francuske firme „Keni“, a i motor i ja ćemo biti u bojama generalnog sponzora, Euro-petrola, Eurogasa. Motor je krajem novembra krenuo brodom ka Buenos Ajresu.**

Prid treći nastup na Dakar reliju Gabor je ipak nešto mirniji, ali su mu ambicije svakako veće.

– **Prvo što uvek želim jeste ono osnovno – da završim Dakar reli. Biti na cilju je neopisivo, znam to po sebi, ali i vidim kod drugih. Apsolutno ti nije važno koji si, već samo da si završio. Naravno, uz to idu i veće ambicije. Veliki uspeh za mene bi bio kada bih bio između 30. i 40. mesta u generalnom plasmanu, odnosno oko 20. pozicije u kategoriji do 690 kubika. Prema imenima na startnoj listi jasno je da je konkurencija jača nego prošle godine – kazo je Sagmajster.** N. S.